

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜRESEL VE BÖLGESEL ÇALIŞMALAR
ANABİLİM DALI**

**MİLLİYETÇİLİK BAĞLAMINDA HİNDU MİLLİYETÇİLİĞİ:
HİNDUTVA**

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Ömer Tolga OSKAY

Ankara, 2024

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Enstitünüz KÜRESEL VE BÖLGESEL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI
22944604 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Ömer Tolga Oskay'ın
"MİLLİYETÇİLİK BAĞLAMINDA HİNDU MİLLİYETÇİLİĞİ: HINDUTVA" adlı (İngilizce
Başlığı "HINDU NATIONALISM IN THE CONTEXT OF NATIONALISM: HINDUTVA")
tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımda değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI

BAŞARISIZ

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun,
dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci
İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

TARİH: 15.01.2024

UNVANI/ADI-SOYADI VE İMZASI

Prof. Dr. Çınar Özen

UYARI: Değerlendirme Formu'na, turnitin intihal yazılım programının danışman onaylı raporu da eklenecektir.

Tez Doğruluk Beyanı Belgesidir.

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,**

Prof Dr. Çınar ÖZEN danışmanlığında hazırladığım “MİLLİYETÇİLİK BAĞLAMINDA HİNDU MİLLİYETÇİLİĞİ: HINDUTVA (Ankara.2024)” adlı yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

**Tarih: 15.01.2024
Adı-Soyadı ve İmza
Ömer Tolga OSKAY**

İçindekiler

KISALTMALAR.....	5
1. Bölüm Milliyetçilik İdeolojisi	6
1.1. İlkçi Yaklaşım (Primordialism, Perennialism).....	7
1.2. Modernist Yaklaşım	9
1.3. Etno-Sembolcü Yaklaşım.....	10
2. Bölüm Hinduizm	12
2.1. Hinduizm'in Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	13
2.2 Hindu Kutsal Metinleri	19
2.2.1 Sruti (Vahye/İlhama Dayalı Eserler)	20
2.2.1. Smriti.....	27
3. Bölüm Hindutva	33
3.1. Hindutva'nın Temelleri	34
3.1.1. Savarkar.....	37
3.1.2. RSS.....	41
3.2. Hindu Milliyetçiliğinde Dinin Etkisi	43
3.3. Modi ve BJP.....	52
3.2.1. Narendra Modi	52
3.2.2. BJP	56
KAYNAKÇA.....	61
1. Bölüm Kaynakça.....	61
2.Bölüm Kaynakça.....	62
3.Bölüm Kaynakça.....	63

KISALTMALAR

A.Ü.D.T.C.F.D.	Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
Ed.	Editör
ER.	Encyclopedia of Religion
ERE.	Encyclopedia of Religion and Ethics
OUP	Oxford University Press
s.	Sayfa No
T.T.K.	Türk Tarih Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Vol.	Volume
yy.	Yüzyıl

1. Bölüm Milliyetçilik İdeolojisi

İki yüzyıldır toplum hayatını ve dünya siyasetine damgasını vuran milliyetçiğin akademik araştırma konusu olarak ortaya çıkması oldukça yenidir, kimi düşünürler milliyetçilik düşüncesinin köklerini 18. yüzyıl sonlarında Herder ve Fichte’te atfetse de kimileri için bu düşüncenin temelleri Kant ve Rousseau’ya kadar götürülebilir.

Henüz yeni sayılabilecek akademik bir araştırma konusu olan bu kavram sosyal bilim konusu olarak 1920lerden beri ele alınmaktadır. Sömürge imparatorluklarının dağılması, akademik alanda yapılan çalışmaların sayısını artıran önemli faktörlerden biridir. Milliyetçilik çalışmalarının akademik olarak yaygınlaşmasıyla birbirinden çok farklı düşünsel temeller üzerine inşa edilen kuramlar ve tipolojiler ortaya çıkmıştır. Kısaca bu tipolojileri belirtecek olursak; milletleri doğal yapılar olarak gören ve milletlerin eski çağlardan beri var olduğunu öne süren, “ilkçi”, yaklaşımı benimseyenler,¹ milliyetçilik ideolojisinin daha çok modernleşme ekolünün etkisi altında geliştiğini öne süren dolayısıyla yakın tarihin bir armağanı olarak gören “modernist” yaklaşımı benimseyenler² ve son olarak milletlerin etnik kökenlerine (ve etnik sembollere, mitlere, geleneklere) önem veren araştırmacıları nitelemek için kullanılan “etno sembolcü” kuramcılardır³ ve fakat bu tipolojiler arasında derin bir sınır olduğunu söyleyebilmemiz pek de mümkün görünmemektir. Bazı düşünürlerin öne sürdüğü savlarının hangi sınıflandırma üzerinden değerlendirilmesi ve sınıflandırılması gerektiğinin zaman zaman milliyetçilik çalışmaları üzerinde tartışma konusu olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Örneğin, Özkırımlı, A. Smith’in, J. Armstrong’u eskilci (perennialism) saymakta olduğunu, ancak Armstrong’un pek çok yazara göre etno-sembolcülüğün “anıt” ismi

¹ E. Hobsbawm, **Milletler ve Milliyetçilik**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006, s. 29

² John Breuilly, **The Oxford Handbook of the History of Nationalism**, Oxford University Press (OUP), 2013, s. 269.

³ Anthony D. Smith, **Ethno-symbolism and Nationalism: A Cultural Approach**, London, Routledge, 2009. s. 29.

olarak görüldüğünü ifade etmektedir.⁴ Bu karışıklığın giderilmesi, milletlerin oluşum sürecinin geniş bir zaman dilimi içerisinde değerlendirilmesini savunan yazarları hangi kategoriye yerleştireceğimize bağlı olduğunu, eğer söz konusu bakış açısı etno-sembolcüye, o halde Armstrong ve Llobera gibi araştırmacıların Smith'le aynı kategoriye koymamız gerektiğini savunur. Şayet milletlerin oluşum sürecini geniş bir tarihsel perspektifte ele almak eskicilikse, o zaman Armstrong ve Llobera'nın yanı sıra Smith'i de eskilci saymamız gerektiğini, dile getirmiştir. Ayrıca söz konusu sınıflandırmalar içerisinde üretilen kuramların ya da bakış açıların, milliyetçilik düşüncesini açıklamakta ya da açıklayabilecek tek bir kuramın üretilmesinde yeterli olamayacağını görmekteyiz.⁵

Ancak milliyetçilik kuramını incelediğimizde Rousseau, Kant gibi aslında doğrudan bu düşünce üzerine fikir üretmemiş düşünürlerin de kurama dolaylı olarak katkı sunduğunu da belirtmemiz gerekmektedir.

1.1. İlkçi Yaklaşım (Primordialism, Perennialism)

İlkçi yaklaşım, bir doktrin veya felsefi görüş olarak, genellikle eski zamanlarda geçmişte var olan ya da geçmişte uygulanmış olan şeylerin, politika, toplum ve kültür gibi alanlarda daha üstün veya daha arzulanır olduğunu savunur. Bu yaklaşım, geçmişteki değerleri, gelenekleri, kültürel yapıları ve politik sistemleri günümüzdeki standartların veya modern değişikliklerin üzerinde tutar. Özetle, ilkçi yaklaşım, geçmişi idealize eder ve eski zamanlarda var olan yapıları, sistemleri veya değerleri güncel ya da gelecekteki standartların önünde tutar. Bu, geçmişin bilgelik, kültürel miras veya politik sistemler açısından değerli olduğu düşüncesine dayanır.

⁴ Umut Özkırımlı, **Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış**, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2016, s. 88.

⁵ Umut Özkırımlı, a.g.e., s. 80.

İlkçi yaklaşım, insanların etnik veya milli kimliklerinin, kökenlerine, geçmişlerine ve ortak kültürel özelliklerine dayandığı fikrini savunur. Bu görüşe göre, etnik veya milli kimlikler, insanların doğal, kalıcı ve değiştirilemez özellikleridir. İlkçi yaklaşım, bu kimlikleri biyolojik veya genetik kökenlerle ilişkilendirir ve genellikle bireylerin bağlı oldukları toplulukları veya grupları vurgular.⁶

Bu yaklaşım, etnik grupların veya milli kimliklerin temelinde dil, kültür, tarih gibi faktörlerin yanı sıra genellikle ortak bir geçmiş, coğrafi bağlantılar veya biyolojik benzerlikler gibi unsurları da önemser. İlkçi yaklaşım, grupların birbirinden farklı ve ayrı birer varlık olduğunu vurgular ve bu farklılıkların zaman içinde değişmeden kaldığına inanır. Bu düşünceye göre, etnik veya milli kimliklerdeki farklılıklar, diğer gruplardan ayrı bir şekilde var olan ve korunması gereken özelliklerdir.

Amerikalı sosyolog/antropolog Clifford Geertz, ilkçi bağlamı, toplumsal yaşamın ‘verili’ olarak kabul edilen öğelerinden türeyen bağlar olarak açıklar. Bu bağlar arasında kan bağı, din, dil ve belirli toplumsal alışkanlıklar yer alır.⁷

Bu bağlamda kullanılan ve A. Smith tarafından “eskilcilik”⁸ olarak ortaya konan kavram ise “perennial” “sürekli ya da uzun zamandan beri var olan ve uzun ömürlü, dayanıklı, yılmayan” anlamlarına gelmektedir. Smith, bu terimi milletlerin eski çağlardan beri var olduğunu ve o günlerden bugünlere fazla değişikliğe uğramadan, “özünü kaybetmeden” geldiğini savunanları nitelemek için kullanıyor. Eskilciler, günümüz milletlerinin uzun bir süredir var olan bir birlikteliğin devamı olduğunu savunmaktadırlar.

⁶ J. Coakley, “Primordialism’ in nationalism studies: theory or ideology?”, **Nations and Nationalism**, 2018, 24: 327–347. doi: 10.1111/nana.12349, s. 341-342

⁷ Clifford Geertz: Kültürel antropolog olarak bilinen Geertz, toplumların semboller, ritüeller ve kültürel yapılar üzerine yaptığı çalışmalarla tanınır. İlkçi yaklaşıma yakın bir bakış açısıyla, kültürel kimliği derinlemesine inceleyerek toplumsal yapıların temelini anlamaya çalışmıştır. Clifford Geertz, **The Interpretation of Cultures**, New York, Basic Books, 1973, s. 259.

⁸ Anthony D. Smith: Etnik ve milli kimliklerin kökenleri üzerine yaptığı çalışmalarla bilinir. İnsanların etnik kökenlerinin, ortak dil, kültür ve tarihsel bağlarla nasıl ilişkilendirildiğini ve bu unsurların etnik kimlik oluşumunda nasıl belirleyici olduğunu vurgular. Detaylı bilgi için bkz. Anthony D. Smith, “Review Article: Ethnic Persistence and National Transformation”, **British Journal of Sociology**, 1984, XXXV, s. 3.

Onlara göre, millet kavramı Orta Çağ'dan, hatta antik çağlardan beri izlenebilir. Ancak değişen şey, milletlerin şekli; “milli öz” ise aynı kalmaktadır. Bu bakış açısına göre, millet, ortak bir kültürü, tarihi, dili ve toprağı paylaşan insanların oluşturduğu bir topluluktur.⁹

1.2. Modernist Yaklaşım

Modernist bakış açısına göre milliyetçilik, modern dünyanın bir ürünü olarak görülür. Bu yaklaşım, milliyetçiliği endüstrileşme, ulusal devletin yükselişi ve modernleşme süreçleriyle ilişkilendirir. Milliyetçilik, modern ulus-devletin temelini oluşturan ulusal kimlik duygusunun oluşmasında önemli bir faktör olarak değerlendirilir.¹⁰

Bu bakış açısına göre, milliyetçilik genellikle 18. ve 19. yüzyıllarda ortaya çıkmış ve ulus-devletlerin kuruluşunda önemli bir rol oynamıştır. Ulusal bilincin yükselişiyle birlikte, insanlar kendilerini bir ulusa ait hissetmeye başlamış ve ortak bir dil, kültür ve tarih paylaşımı üzerine dayalı bir ulusal kimlik oluşmuştur.¹¹ Modernist bakış açısına göre milliyetçilik, ulusal birliği ve ulusal kimliği güçlendiren, devletleşme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve ulus-devletlerin kurulmasıyla derinleşmiştir. Bu perspektif, milliyetçiliği modernizasyonun ve ulusal kimlik oluşumunun bir yan ürünü olarak ele alır.

⁹ Umut Özkırımlı, 2016, s. 87

¹⁰ Ernest Gellner: Milliyetçiliği modernleşme sürecinin bir ürünü olarak görür. Ona göre endüstriyel toplumlar, ulus-devletleri meydana getirirken milliyetçilik de bu süreçte ortaya çıkmıştır. “Nations and Nationalism” adlı kitabı modernist bakış açısının temelini oluşturur. Ernest Gellner, **Uluslar ve Ulusçuluk**, çev. Büşra Ersanlı ve Günay Göksu Özdoğan, İstanbul, Hil Yayın, 2013.

¹¹ Benedict Anderson: “Hayali Cemaat” kavramıyla tanınır. Ulusal kimliğin ve milliyetçiliğin, modern baskı yöntemleri, baskılanmış dillerin ortadan kalkması ve basın gibi faktörlerle şekillendiğini öne sürer. “Imagined Communities” adlı eseri bu konudaki önemli çalışmalarından biridir. Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**, çev. İskender Savaşır, İstanbul, Metis Yayınları, 2017.

Sonuç olarak, modernist bakış açısı milliyetçiliği, modernleşme, ulusal devletlerin yükselişi ve ulusal kimlik oluşumunun bir sonucu olarak görür, bu süreçlerin milliyetçiliğin gelişiminde kilit rol oynadığını vurgular.

1.3. Etno-Sembolcü Yaklaşım

Etno-sembolcü bakış açısı, milliyetçiliği etnik kimliklerin sembolik ve kültürel unsurlarla ilişkilendirerek inceleyen bir yaklaşımdır. Bu bakış açısına göre, milliyetçilik ve ulusal kimlik, belirli etnik grupların benzersiz kültürel özelliklerine, sembollerine ve mitlerine dayanır. İşte bu bakış açısından öne çıkan temel düşünceler:

-Etnik Kimlik ve Kültürel Semboller: Milliyetçilik, belirli bir etnik grubun paylaştığı dili, tarihi, gelenekleri, sembolleri ve mitleri vurgular. Bu yaklaşıma göre, ulusal kimlik, belirli etnik grupların benzersiz kültürel unsurlarının birleşimiyle şekillenir.

-Sembolizm ve Ritüeller: Etno-sembolcü bakış açısı, milliyetçiliğin sembolizm üzerine kurulu olduğunu ve sembollerin (bayraklar, milli marşlar, mitler) ulusal kimlik duygusunu güçlendirmede önemli bir rol oynadığını savunur. Ulusal ritüeller ve törenler, etnik kimliğin ve milli bilincin pekişmesine katkıda bulunur.

-Miting ve Gösterilerin Rolü: Bu bakış açısına göre milliyetçilik, mitingler, gösteriler ve toplu etkinlikler yoluyla sembolik olarak ifade edilir ve yaşatılır. Bu etkinlikler, ulusal birliği vurgular ve toplumun birlik duygusunu güçlendirir.

-Etnik Grupların Özgünlüğü: Etno-sembolcü bakış açısı, etnik grupların özgünlüğünü vurgular ve her bir grup için benzersiz bir kimlik önerir. Bu bakış açısına göre, her etnik grup kendine özgü kültürel ve sembolik unsurlara sahiptir ve milliyetçilik bu unsurları koruma ve yaşatma amacını güder.¹²

¹² Benedict Anderson, a.g.e, 2017.

Bu bakış açısı, milliyetçiliği etnik kimliklerin sembolik ifadeleri ve kültürel öğeleri üzerinden anlamlandırır. Ulusal kimliğin sembolik boyutu, etnik grupların kendine özgü semboller ve mitler aracılığıyla ifade edilir ve bu unsurlar ulusal kimliğin oluşumunda ve güçlenmesinde kritik bir role sahiptir.

2. Bölüm Hinduizm

Hinduizm, dünyanın en eski dinlerinden biri olarak kabul edilir ve derin köklere sahip Hindistan'ın zengin dini ve kültürel bir mirasını temsil eder. İnancın ve uygulamaların kökenleri binlerce yıl öncesine dayanır ve Hinduizm, farklı inanç sistemlerinin, ritüellerin ve felsefelerin karmaşık bir birleşimini içerir. Bu inanç sistemi, evrenin ve insan varlığının doğasını anlama, kurtuluşu bulma ve bireyin ruhsal gelişimini gerçekleştirme amacıyla birçok yol sunar. Hinduizm, çok tanrılı bir din olarak bilinir; burada Tanrılar ve Tanrıçalar, kozmik düzenin yaratıcısı ve sürdürücüsü olarak kabul edilir. Ayrıca Hinduizm, reenkarnasyon, karma gibi kavramların yanı sıra Vedalar gibi kutsal metinlere de dayanır. Çalışmamızda, Hindutva kavramının bir parçası olan 'Hindu' teriminin daha iyi anlaşılabilmesi için Hinduizm'i incelemek oldukça önemlidir.

"Hinduizm" teriminin kullanımı, oldukça yeni bir olgudur ve 18. yüzyılın sonlarından itibaren özellikle İngilizlerin kullanımıyla yaygınlaşmıştır. Başlangıçta "Hindu" terimi, Hint alt kıtasının kuzeybatısında, özellikle İndus Nehri ve çevresinde yaşayan insanları ve onların inançlarını ifade etmek için kullanılmıştır. Hinduizm olarak bilinen dinin takipçileri, inançlarını genellikle "Sanatana Dharma" veya sadece "Dharma" olarak adlandırır. Hindu inançlarına göre, Sanatana Dharma, insanın huzurlu bir yaşam sürmesi için Tanrılar tarafından önerilen ve belirlenen, dünyanın yaratılışından itibaren var olan bir yaşam tarzı olarak kabul edilir.¹³

Hinduizm, tarihsel kökenleri bakımından dünyanın en eski yaşayan geleneklerinden biridir. Hinduizm, tek bir dinden ziyade Hint alt kıtasının geçmişten günümüze bağlantılı olan tarihi, ritüelistik, teolojik, ideolojik, sosyolojik ve kültürel

¹³ Ali İhsan Yitik, **Doğu Dinleri**, İstanbul, İslam Araştırmaları Merkezi, 2014, s. 22.

olarak birbirine bağılı dini geleneklerini bir araya getiren geniş bir kavramdır. Aynı zamanda Hindistan'da Jainizm, Budizm ve Sihizm gibi diğere dinler de ortaya çıkmıştır.

Hinduizm, dinler tarihinin benzersiz bir olgusudur ve sadece bir din olarak tanımlamak zordur. Buna ek olarak, genel kabul görmüş bir anlamda sınıflandırılması da mümkün değildir. Hinduizm, dinin inancını merkeze alan bir sistem değildir ve dinin varlığın doğası hakkında belirgin bir teolojisi yoktur.¹⁴ Hinduizm, herhangi bir kurucusu olmayan ve Tüm Hint dini grupları tarafından bağlayıcı olarak kabul edilen tek bir kutsal metine dayanmaz ve herhangi bir dini uygulama veya doktrini zorunlu kılmaz. Bu nedenle, Hinduizm içinde evrensel olarak kabul edilen bir uygulama veya doktrin yoktur; bir Hindu grubu için önemli olan şey, başka bir grup için farklılık gösterebilir. Ancak, Hinduizm'i diğere geleneklerden ayıran bazı özellikler vardır. Örneğin, Vedaların otorite kabul edilmesi, görünmez dünyalarda tanrısal varlıkların bulunduğuna inanç, çeşitli ritüellerle tanrısal varlıklarla birleşme çabası, ahimsa (şiddetsizlik), karma (eylemlerin sonuçları), samsara (doğum ve ölüm döngüsü), moksha (kurtuluş) ve avatara inancı gibi unsurlar Hindu geleneğini belirleyen ölçütler arasında yer alır.

2.1. Hinduizm'in Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Hinduizm, bilinen tarihçesi otuz beş asırdan daha eski olan ve belli bir kurucusu olmayan bir inanç sistemidir. Bu inanç sistemi, M.Ö. 1500-1200 yılları arasında İndus Vadisi'ni işgal eden Aryanlar ile yerli Dravidyenlerin kültürleri ve inançları arasındaki etkileşim ve birleşim sonucunda gelişmiştir.¹⁵ 20. yüzyılın başlarında, 1920'lerde İngiliz arkeolog John Marshall tarafından yapılan Mohenjadaro ve Harappa höyüklerindeki kazılar, Dravidyenlerin oldukça gelişmiş bir medeniyet seviyesine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Kanalizasyon sistemine sahip kırmızı tuğladan yapılmış evlerde

¹⁴ Fuat Aydın, **Hint Dinlerine Giriş**, Ankara, Eskiyeeni Yayınları, 2022, s. 17.

¹⁵ Surendranath Dasgupta, **A History of Indian Philosophy**, London, Cambridge University Press, Vol. I, 1922, s. 12.

yaşayan Dravidyenler, çeşitli tanrılara inanmışlar ve günümüzdeki Şiva heykellerine benzeyen tasvirler bulundurmuşlardır. Muhtemelen yoga egzersizlerini biliyor ve uyguluyorlardı. Aryanlar ise, başlangıçta göçebe bir topluluk olup atlı bozkır kültürünü benimsemişler, soma adı verilen içkiyi ibadetlerinde kullanmışlar ve dans ile eğlenceden zevk almışlardır.

Hinduizm'in kökeni konusunda çeşitli tartışmalar mevcuttur. Vedaların (Hinduizm'in ilk yazılı metinleri) derlenmesinin başlangıç ve süreci hakkında bazı belirgin bilgilere sahip olursa da Vedalar öncesi sözlü geleneklerin tarihi konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Bazı araştırmacılar, Hindu dininin kökenlerini M.Ö. 6-7 binlere kadar uzandığını iddia ederek, Hinduların dini geleneğinin ezeli olduğunu veya dünyanın yaratılışına dayandığını savunmaktadırlar.¹⁶ Genellikle kabul gören teoriye göre, Hinduizm'in başlangıcı, Hindistan'a göç etmek veya istila amacıyla Asya'nın merkezinden gelen Hint-Avrupalı bir halk olan Arilerin (Aryanlar), bölgede yaşayan yerel unsurlar olan Dravidyenlerle karşılaştıkları döneme dayanmaktadır. Ancak, bu döneme ait yeterli veri olmaması nedeniyle, Hinduizm'in temelini oluşturan unsurların hangisinin Aryanlara, hangisinin Dravidyenlere ait olduğu konusunda net bir tespit yapılamamıştır.

Hindistan'a gelişleri genellikle Hinduizm'in başlangıcı olarak kabul edilen Arilerin varışı, dinin ilk evresini oluşturur ve bu dönem, Vedik dönem veya Vedizm olarak bilinen bir dönem olarak adlandırılır. Vedik dönem, Hindu kutsal metinlerinden Samhitalar, Brahmanalar, Aranyakalar ve Upanişadlar'ın derlendiği, yaklaşık MÖ 1500 - 500 yılları arasındaki bir zaman dilimini kapsar. Ancak uzmanlar, Vedik dönem için kesin sınırlar çizmenin zor olduğunu düşünmektedirler.¹⁷ Vedik dönem aynı zamanda Brahmanizm dönemi olarak da bilirse de güncel çalışmalar genellikle Brahmanizm teriminin farklı bir din anlayışını ima etmesi endişesiyle Vedik dönem veya Vedizm olarak

¹⁶ Greg Bailey, **Hinduism in India: The Early Period**, SAGE Publications India, 2017, s. 17.

¹⁷ Arthur A. Macdonell, **A History of Sanskrit Literature**, New York, D. Appleton and Company, 1900, s. 270.

adlandırılmasını tercih etmektedirler. Bu terimler, Hinduizm'in kutsal metinlerinden Vedalardan gelmektedir. Vedik din anlayışının odak noktası, her şeyin kaynağı olarak kabul edilen kurban töreni yacna'dır. Vedizm'in belirgin özelliklerinden biri, toplumu; brahmanlar (din adamları sınıfı), kshatriyalar (yöneticiler, savaşçılar sınıfı), vaişyalar (tüccarlar, çiftçiler sınıfı) ve sudralar (işçiler, hizmetliler sınıfı) gibi kastlara ayırmasıdır. Vedizm, çok tanrılı bir inanca sahiptir ve Indra, Agni, Varuna gibi tanrılar önemli bir konuma sahiptirler.

Vedik dönem, erken, orta ve geç olmak üzere üç aşamada incelenir. Erken dönemde Samhitalar (Vedalar), orta dönemde Brahmanalar ve geç dönemde Upanişadlar derlenmiştir. Samhitaların en eski olanı Rig Veda'dır ve resmi dini ritüellerde kullanılan ilahileri içerir. Bu ilahiler, farklı tanrılara veya ilahi güçlere yöneliktir ve ateşe sunulan kurbanlar ve soma bitkisi etrafında odaklanan karmaşık törenlerde kullanılmıştır. Bu karmaşık törenler, metinleri anlayacak ve uygulayacak din adamlarının varlığını gerektirir, bu da brahman adı verilen din adamları sınıfının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bir sonraki aşama olan Brahmanalar, kurban törenleriyle ilgili uygulamalara dair yorumları ve mitolojik detayları içeren metinlerdir. Burada ritüalizm önemlidir ve insan dualarına karşılık, refahın ve kozmosun düzeninin deva adı verilen tanrılara kurbanlar sunularak sağlandığı vurgulanır. Son aşamada ise Vedaların son bölümlerini oluşturan Upanişadlar yer alır. Upanişadlar, bireysel ve mistik deneyimlere odaklanarak ritüelden tekliğe doğru ilerler.¹⁸ Her şeyin özünde, insanın ruhu olan atman'ın, evrensel ruh olan Brahman'ı bizzat deneyimleyebileceği inancı vurgulanır.

Klasik dönem Hinduizm'i, MÖ 500'den MS 500'e kadar olan zaman dilimini kapsar. Bu dönem, günümüzde de geçerli olan temel kavramların oluştuğu ve yerleştiği bir dönem olarak kabul edilir ve Hinducu sentez olarak da adlandırılır.¹⁹ Şaddarşana (altı

¹⁸ Maurice Winternitz, **A History of Indian Literature**, Calcutta, University of Calcutta, 1927, s. 185.

¹⁹ F. Aydın, 2022, s. 24.

felsefî görüş), kast (varna) sistemi, bir Hindu'nun hayatının dört aşamaya (aşrama) bölünmesi ve kutsal metinlerin şrutî (vahiy, duyulan) ve smritî (geleneğe dayalı, hatırlanan) olarak iki kategoriye ayrıldığı dönemdir. Bu dönem aynı zamanda, geleneksel inancın ölçüsünün Vedalara bağlılık olduğu bir dönemdir. Aslında, Vedaları kabul etmeyen Caynist ve Budistleri heterodoks (nastika) olarak tanımlamışlardır. Vedalara bağlılık, Ortodoks Hindu düşüncesinin temel bir ölçütü olarak kabul edilmiştir.

Vedik dönemde ikincil planda olan Şiva ve Vişnu, Klasik dönemde önemli tanrılardan biri haline gelmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan avatara doktrini, Vişnu'nun farklı bedenlerle dünyaya gelerek bozulan Dharma'yı, yani dini, ahlaki ve tabii düzeni yeniden kurduğu inancını getirmiştir.²⁰ Vişnuculuk, Şivacılık ve Şaktacılık gibi farklı mezhepler bu dönemde ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Vedalar döneminde egemen olan yacna adlı kurban ritüeli, yerini ibadet edilen tanrıyı sembolize eden bir heykelin yanında gerçekleştirilen puca ibadetine bırakmıştır. Ayrıca, mitolojik unsurları içeren Purana külliyyatı da bu dönemde oluşturulmaya başlanmıştır.

Orta Çağ Hinduizm dönemi, Güney Hindistan'da bhaktî anlayışının etkisiyle ortaya çıkan mistik geleneklerle başlatılabilir. Bu dönem, yaklaşık 7. yüzyıldan itibaren bhaktî anlayışıyla şekillenen dini bir perspektife sahiptir. Hinduizm, diğer inanç sistemleri olan Budizm ve Caynizm gibi akımlarla mücadele içindedir. Şankara'nın öncülük ettiği Advaita Vedanta düşüncesi de bu dönemde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, bu düşünceye paralel veya karşıt olarak gelişen diğer düşünce ve inanç sistemleri de mevcuttur. 11. yüzyılda İslam'ın Hindistan'a girmesiyle birlikte, Hinduizm ile İslam arasında bir sentez oluşmuştur ve etkilerini göstermiştir. Bu sentez, Hindu ve Müslüman inançlarının bir araya gelerek yeni bir dinî ve kültürel sentez oluşturduğu bir dönemi ifade

²⁰ Cemil Kutlutürk, **Hinduizm'de Avatar İnancı**, Ankara, Otto, 2017, s. 33.

etmektedir. Bu sentez, Hinduizm'in inanç sistemine İslam'ın etkilerini dahil ederek yeni bir dini kimlik ve pratikleri ortaya çıkarmıştır.

Bu dönemde, Hinduizm ve İslam'ın sentezi Hindu toplumu ve kültürü üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. İslam'ın gelmesiyle birlikte, Hindu toplumunda dini ve kültürel değişimler meydana gelmiş, yeni ritüeller, ibadet biçimleri ve inanç uygulamaları ortaya çıkmıştır. Hindu-Müslüman sentezi, dinî edebiyat, sanat, mimari ve diğer kültürel alanlarda da kendini göstermiştir. Bu dönem, Hinduizm'in İslam etkisiyle şekillenen yeni bir kimlik kazandığı ve Hindu toplumunun dini pratiklerinde ve kültürel ifadelerinde çeşitlilik ve sentezin olduğu bir dönem olarak nitelendirilebilir. Bu sentez, Hindu-Müslüman ilişkileri ve kültürel etkileşimlerin karmaşıklığını yansıtmaktadır. Dönemin öne çıkan özellikleri, farklı dini düşüncelerin ve inanç sistemlerinin birbiriyle etkileşimi, sentezi ve dönüşümüdür. Bu süreç, Hinduizm'in zenginliğini ve çeşitliliğini vurgularken, aynı zamanda dış etkilerle birlikte evrilen bir din olarak Hinduizm'in sürekli değişime ve uyuma açık olduğunu göstermektedir. Hinduizm-İslam sentezi, Hindu toplumunun dini ve kültürel yapısını derinden etkilemiştir. Bu etkileşimler, Hindistan tarihinde önemli bir dönüm noktasını oluşturmuş, Hinduizm ve İslam'ın kesişim noktasında yeni bir dinî ve kültürel kimlik ortaya çıkmıştır.²¹

Bhakti anlayışı, kökleri eski zamanlara dayanan bir düşünce olmasına rağmen, 7. yüzyılda Tamil bölgesinde önemli bir akım haline gelmiştir. Bu düşünce, Tanrı'yla doğrudan, içten ve sevgiye dayalı bir ilişkiyi teşvik ederken, kast sistemine karşı çıkmış ve insanlık kardeşliğini vurgulamıştır. Kadın şairlerden Andal, Akka Mahadevi ve Mirabai ile alt kasttan şairler Kebir ve Ravidas gibi isimler, Tanrı sevgisinin cinsiyet ve kastla sınırlı olmadığını ve herkesin anadiliyle açıkça ifade edilebileceğini savunmuş ve göstermişlerdir. Bhakti hareketi özellikle Vişnuculuk mezhebinde etkili olmuştur. Bhakti

²¹ Detaylı bilgi için bkz. Cemil Kutlutürk, **Hint Düşüncesinde İslam Algısı**, İstanbul, Dergah Yayınları, 2019.

düşüncesi, felsefi temellerini 12. yüzyılda Vişnucu filozof Ramanuca ile bulmuştur. Onun felsefesi, Şankara'nın monist anlayışına bir tepki olarak doğan "Nitelikli Monizm" olarak adlandırılan Vişıştadvaita felsefesidir. Bu felsefe, bhakti düşüncesiyle entegre olarak Tanrı ile birey arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır.

Orta Çağ Hinduizm döneminin en önemli düşünce sistemlerinden biri, Şankara'nın öncülük ettiği Advaita Vedanta'dır (monizm). Şankara, özellikle Upanişadlar ile temellendirdiği Advaita görüşünü benimsemiştir. Advaita Vedanta, kendisinden sonra gelen birçok düşünürü ve düşünce sistemini etkilemiş ve modern Hinduizm döneminde de etkilerini yoğun bir şekilde göstermiştir.

Modern Hinduizm dönemi, 19. yüzyıldan günümüze kadar uzanan bir süreci ifade eder. Bu dönemde Hinduizm içerisinde yaşanan reformasyon hareketleri, Batı düşüncesiyle Hinduizm arasındaki etkileşim, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesi ve sonrasında dini ve sosyal gelişmeler öne çıkan konular arasındadır. Hindu reformasyonunda ilk karşılaşılan isim Rammohun Roy'dur. Brahma Samac hareketinin lideri olan Roy, Hıristiyan misyonerlerin etkisi altında kalmıştır. Geleneksel Hindu kültürüne karşı dini, sosyal ve eğitim alanlarında reformlar geliştirmiştir. Vedalar, Puranalar, Manu Kanunnamesi gibi kutsal metinlere, putperestliğe ve brahmanların otoritesine karşı çıkmıştır.

Swami Dayananda Sarasvati, reform hareketinin önemli bir figürüdür. Arya Samac hareketinin kurucusu olan Sarasvati'nin temel ilkesi Vedalar'ın tek otorite olarak kabul edilmesidir. Sarasvati, Vedalar'ın monoteist bir anlayışa sahip olduğunu savunarak, putperestliğe, hayvan kurbanlarına, atalar kültüne dayalı (shraddha) ritüellere, brahman

sınıfının ayrıcalıklarına, kast ayrımcılığına, aşağı görülen gruplara karşı tutumlara, çocuk evliliklerine ve sati²² uygulamasına karşı çıkmıştır.

Modern Hinduizm döneminin önemli bir özelliği, Hinduizm'in dünya çapında tanınmasıdır. Bu bağlamda, öne çıkan adımlardan biri, Ramakrişna'nın öğrencisi Vivekananda'nın 1893'te Dünya Dinler Parlamentosu'nda yaptığı konuşmadır. Bu konuşma, Hinduizm'in Advaita (monist) görüşünü Batı dünyasına taşımış ve Hindu felsefesini geniş bir kitleye tanıtmıştır.

Modern Hinduizm döneminin en belirgin olaylarından biri Hindistan'ın bağımsızlığını kazanmasıdır. Bağımsız Hindistan anayasası, Hindu geleneğinin temel unsurlarından biri olan kast sistemini ve dokunulmazlık statüsünü yasaklarken, dokunulmazların ve kadınların durumunu iyileştirmek adına bir dizi haklar da sağlamıştır. Bu adımlar, toplumsal eşitlik ve hakların genişletilmesi için önemli bir adım olmuştur.

2.2 Hindu Kutsal Metinleri

Hinduizm'in kutsal metinlerinin oluşumu, M.Ö. 2000 ila M.Ö. 400 arasında Veda dönemiyle başlamış ve M.S. 300 ila M.S. 900 arasında Purana dönemiyle tamamlanmıştır.²³ Bu metinler, uzun süreler boyunca sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Metinlerin belirlenmesi ve yazılı hale getirilmesi ise daha sonraki bir dönemde gerçekleşmiştir. Hinduizm'in kutsal metinleri oldukça geniş bir koleksiyon oluşturur; fakat tüm bu metinler aynı derecede öneme sahip değildir. Esasen, Hinduizm'in kutsal metinleri Şruti (ilahi) ve Smriti (insani) kaynaklara dayandırılarak iki ana kategori altında sınıflandırılır.

²² Kocasının cenaze ateşine girip yanarak can vermesi. Bkz. Ali Gül, **Ansiklopedik Hinduizm Sözlüğü**, İstanbul, İz Yayıncılık, 2018, s. 348.

²³ W. J. Johnson, **A Dictionary of Hinduism**, New York, Oxford University Press, 2009, s. 180; Costance A. Jones ve James D. Ryan, **Encyclopedia of Hinduism**, New York, Facts On File Inc., 2007, s. 266.

Hinduizm’de vahiy kavramı, Tanrı’nın insanlarla iletişim kurması anlamına gelir. Bu bağlamda, iki farklı vahiy anlayışı bulunmaktadır. Birincisi, Tanrı’nın kendisini söz ve gerçeklik olarak açığa çıkarmasıdır. Yani, ilahi sözlerini rişi adı verilen bilgiler aracılığıyla ilettiği anlamına gelir. Kutsal metinler, Tanrı’dan bir nefes gibi indirilmiştir ve bu metinler kutsallığın ifadesi veya tecellisi olarak kabul edilir. İkinci vahiy türü ise zaman zaman Tanrı’nın dünyaya inerek doğrudan insanlara kendisini göstermesidir. İlk vahiy türü, İslam’daki vahiy anlayışına benzerken, ikinci türde Tanrı’nın insan formunda ortaya çıkması, tevhid düşüncesiyle uyumsuz olduğu için İslam inancına aykırı kabul edilir.

Hinduizm’de vahiy kaynağı Tanrı’dır ve insanlar bu vahiyin muhatabıdır. Hindu geleneğinde, belirli bir elçi veya açık bir peygamberlik anlayışı bulunmamaktadır. Bunun yerine, kutsal metinlerin açığa çıkmasını sağlayan bilge kişiler “rişi” olarak adlandırılır. Rişiler, ilahi bir güç tarafından seçilmiş değil, bilgiye ulaşan kişiler olarak kabul edilirler. Yani, uzun bir süreçte yaşamış, doğum-ölüm döngüsünden geçmiş, oldukça yaşlı, geniş bir deneyime sahip ve Tanrı ile iletişim kurmuş birkaç kişi rişi olarak tanımlanmıştır. Hindu toplumu, rişilere olan bu yaklaşımlarıyla, semitik dinlerdeki peygamber anlayışından farklı bir perspektife sahiptir.

2.2.1 Sruti (Vahye/İlhama Dayalı Eserler)

Şruti terimi, bilge kişilerin kavradığı ve ortaya çıkardığı ezeli hakikatleri ifade eder. Bu ezeli hikmet, Tanrı kaynaklı ilahi söz olarak kabul edilir. Dolayısıyla, şruti metinleri gerçekliklerinde hiçbir şüpheye yer olmayan ve öğretileri gerçek hakikatler olarak kabul edilen metinlerdir. Veda metinleri, Brahmanalar, Aranyakalar ve Upanişadlar gibi eserler bu kategoride yer almaktadır.

-Vedalar

Veda terimi, Sanskrit Dili'nde "ilahi bilgi" anlamına gelmektedir.²⁴ Ayrıca Hinduizm'in temelini oluşturan kutsal metinleri ifade etmektedir. Bu metinlerin Sanskrit Dili'nde yazıldığı ve genellikle MÖ 1500-1000 yılları arasında ortaya çıktığı düşünülse de kesin ortaya çıkış zamanları ve kompozisyon süreçleri hakkında tam bir bilgi mevcut değildir. MÖ 1500 yılı civarında Aryanların Hindistan'da bu metinleri yazdığına dair düşünce önemli olsa da bazı Hindologlar, bu tarihten önce yazılmış olabileceğini savunmaktadırlar. Bazıları ise metinlerin Tanrı Brahma'dan ilham aldığı ve rişilere indirildiği veya önce onlara vahyedildikten sonra yazılı hale getirildiği fikrini savunur. Kimi görüşlere göre sadece Rig Veda'nın vahiy eseri olduğu, diğer metinlerin ise Rig Veda'daki ilahilere dayalı olarak farklı amaçlar için yazıldığı ileri sürülmüştür. Ancak günümüz muhafazakâr Hindu topluluğuna göre, tüm bu metinler vahiy eseridir ve azizler olarak adlandırılan rişiler tarafından kaleme alınmıştır; bu yüzden insan yapımı değildirler.

Samhitalar, iki temel bölüm olan Mantra ve Brahmana'dan oluşur. Mantralar, şiirsel bir dille yazılmış duaları veya çeşitli ilahi varlıklara övgüleri içerir. Brahmanalar ise düzyazı biçimindeki kutsal metinlerdir ve Mantralarda anlatılan olayları ve görevleri detaylı bir şekilde açıklar. Bu durum, ilahi nitelikteki metinlerin Brahmana türündeki düzyazılardan daha eski olabileceği düşüncesine yol açmaktadır.

Rig Veda, 10 kitaptan "mandala" ve 1028 ilahiden "sukta" oluşan bir metindir. Bu ilahiler, rişi adı verilen ermişler tarafından bestelenmiştir. İlahilerde çeşitli vezinler kullanılmıştır ve bunlar arasında en bilinenler Gayatri, Anuşubh, Trişubh ve Cagati'dir. Metin, dönemin kültürel ve coğrafi durumu hakkında da ipuçları sunmaktadır. Örneğin, Hindistan'da Arilerin tam bir yayılımının olmadığı, sadece İndus Nehri çevresinde yerleşik oldukları bilinmektedir. Ayrıca, ilahilerden, Arilerin yerli Hindistan halkı

²⁴ Monier Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, New Delhi, Motilal Banarsidass Publishers, 1995, s. 1015.

Dasyularla, (siyah derili insanlarla) savaştığı anlaşılmaktadır.²⁵ Bu ilahilerde, güneş, ay ve ateşe tapınma yer almaktadır, çünkü tanrılar, doğa olaylarının birer yansıması olarak kabul edilir. Rigveda’da bu doğa olaylarının mitolojik figürlere dönüşmesiyle birçok tanrı ve tanrıça ortaya çıkmıştır.²⁶ Günümüzde Hinduizm içerisinde, “Vişnu, Lakşmi, Şiva, Kali” gibi tanrı ve tanrıçalar diğerlerine kıyasla daha fazla önem kazanmıştır.

Rig Veda içerisinde adı geçen İndra, Vedik döneminin ulusal tanrısı olarak kabul edilir. Rig Veda’nın bestelendiği dönemde Ariler savaşçı bir toplumdur ve İndra da bu bağlamda savaşçı bir tanrı olarak anlatılmıştır. İndra’nın savaşçı nitelikleri ve sınırsız gücü Rigveda’da birçok kez vurgulanmıştır. Özellikle İndra’nın, suları dağa hapseden ejderha şeklindeki varlık Vritra ile olan mücadelesi bilinir. İndra, dağa hapsedilmiş olan suları kurtarmak için savaşmış ve şimşek (Vacra) kullanarak Vritra’yı yenip suları serbest bırakmıştır. Bu mitolojik anlatı, yağmurlarla kuraklığın sona erdirilmesini sembolize etmektedir. Rig Veda içinde İndra’ya 250 ilahi ithaf edilmiştir ki bu onu Vedaların en önemli tanrısı olarak kabul etmekte önemli bir rol oynamaktadır.

Atharvaveda, Samhitaların ikinci önemli kitabı olarak kabul edilir ve “Sihirli Formüller Bilgisi” anlamına gelir. Yirmi kitaptan oluşan bu metinde toplam 731 ilahi bulunmaktadır. Diğer Vedalara göre daha sonradan yazılmış olmasına rağmen dini açıdan Rigveda’dan sonra ikinci en kutsal kitap olarak kabul edilir.²⁷ Atharvaveda, mutluluk ve mutsuzluk yaratıcı büyü formüllerine odaklanır. Bu kitap, çeşitli amaçlar için kullanılan tılsımların öğretildiği bir kaynaktır. Örneğin, hastalıklarla mücadelede kullanılan duaların yöntemleri, sıtma, baş ağrısı, öksürük gibi rahatsızlıklar için sunulmuştur. Aynı zamanda, şeytanlar, cinler ve düşmanlardan korunma amacıyla kullanılan tılsımların uygulanaşına dair bilgiler de yer alır. Kitap ayrıca, sevgi kazanma, uygun eş bulma, erkek çocuk sahibi

²⁵ M. Winternitz, 1927, s. 1/63.

²⁶ M. Winternitz, 1927, s. 1/75.

²⁷ Arthur A. Macdonell, “Hymns (Vedic)”, **Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE)**, Ed. James Hastings, Edinburgh, T. & T. Clark, 1951, c. VII, s. 52.

olma, maddi zenginlik elde etme ve uzun ömür sürme gibi hedefler için tılsımların kullanımını açıklar.²⁸

Samaveda, “melodi bilgisi” anlamına gelmekte olup, 1549 beyitten oluşan bir içeriğe sahiptir. Toplamdaki beyitlerin çoğunluğu, 75 dışındaki tüm beyitler, Rigveda’dan alınmıştır. Bu metnin ana odağı, ritüel zamanı boyunca şarkıların nasıl seslendirileceği hakkındaki talimatları içermesidir. Samaveda ayrıca, Rigveda’daki ilahilerin doğru okuma tekniklerini de içerir.

Yacurveda, Vedik metinlerin Samhitalar koleksiyonunun dördüncü kitabı olarak kabul edilir ve “Kurban Bilgisi” olarak tercüme edilebilir. Bu metin, adını aldığı gibi, iki farklı sürümde varlığını sürdürmektedir: “Siyah Yacurveda” ve “Beyaz Yacurveda”. Beyaz Yacurveda, yaklaşık 800 ilahi içermekte olup, Soma kurbanı, Rajasuya (kral taç giyme töreni), Ashvamedha (at kurbanı), Purushamedha (insan kurbanı) ve Sarvamedha (tüm varlıkların kurbanı) gibi bilinen kurban ritüellerini içermektedir. Öte yandan, Siyah Yacurveda kabaca 800 ilahi içermekte olup, kurban ritüellerinin icrasına dair talimatları, ilahilerle birlikte içermektedir.²⁹ Winternitz’e göre, Yacurveda olmadan Brahmanaları ve Vedaları, Vedalar olmadan da Upanişadları anlamak mümkün değildir.³⁰

-Brahmanalar

Brahmanalar, Hint kültüründe önemli bir yer tutan ve “bilgili din adamının açıklamaları” anlamına gelen metinlerdir. Bu metinler, Şruti kategorisine dahil edilir ve genellikle Vedaların tefsirleri olarak kabul edilirler. Oluşum tarihleri tam olarak belirlenememekle birlikte, genellikle MÖ 1000 ile MÖ 500 yılları arasında yazıldığı düşünülmektedir. Brahmanalar, özellikle kurban ritüelleri konusunda detaylı bilgiler sunarlar. Bu ritüellerin nasıl gerçekleştirileceği, bu eylemlerin sahip olduğu dini ve

²⁸ Ali İhsan Yitik ve Hammet Arslan, “Vedalar ve Kaynağı Üzerine”, *Milel ve Nihal Dergisi*, 8/1, 2011, s. 234.

²⁹ Constance A. Jones ve James D. Ryan, 2007, s. 508.

³⁰ M. Winternitz, 1927, s. 1/187.

sembolik anlamlar, Brahmanalar aracılığıyla açıklanır. Bu metinler, farklı okulların kendi düşünsel perspektiflerini yansıttığı için çeşitlilik gösterir ve bu da Brahmanaların sayısının oldukça fazla olmasına neden olur. Brahmanalar, Hindu dini geleneğinde önemli bir rol oynar ve Veda metinlerinin anlaşılması için vazgeçilmez kaynaklardan biridir. Dinî ritüellerin yanı sıra, bu metinler, Hindu düşünce sistemini ve dini pratikleri daha derinlemesine anlamak isteyenler için zengin bir bilgi kaynağı sunar.

Brahmanalar, dini ritüellerle ilgili ifadelerin haricinde Hindistan'ın tarihine, eski geleneklerine ve felsefi sistemlerinin oluşumuna dair önemli bilgiler içeren metinlerdir. Bu yüzden, Brahmanalar Hint tarihi için kayda değer hem tarihi hem de coğrafi bir kaynak olarak kabul edilirler. Fakat bazen Brahmanalar'da mantıksız çıkarımlar, aşırı sembolik anlatımlar, varoluşun monist bir çerçevede açıklanması için yapılan aşırı çaba ve olgunlaşmamış felsefi görüşler bulunabilir. Bu durum hem Brahmanaların kullanımını hem de anlaşılmasını zorlaştırabilir.

Brahmanaların kesin oluşma zamanı net olarak bilinmemekle birlikte genellikle Rig Veda Samhita'nın hemen ardından, yani M.Ö. 1000-500 yılları arasında yazıldıkları düşünülür. Birçok Brahmana metninin kaybolduğu bilinse de Rigveda'nın iki, Samaveda'nın on, Atharvaveda'nın bir ve Yacurveda'nın ise iki Brahmanası mevcuttur. Aitareya Brahmana, en eski Brahmana metni olarak kabul edilir ve M.Ö. 7. yüzyılda yazıldığı düşünülmektedir; içeriğinde Rigveda'nın yorumlarını içerir.

-Aranyakalar

Aranyakalar, “orman metinleri” ve Upanişadlar, “gizli öğretiler” anlamlarına gelir ve Brahmanalar'a ek olarak yazılmıştır. Bu metinler, Vedaların bir devamı niteliğindedir ve sıklıkla “Vedaların sonu” olarak anılırlar. Uzun bir süre boyunca, bu metinler sözlü gelenek içinde aktarılmış ve nesilden nesile geçirilmiştir.³¹ Aranyakalar ve Upanişadlar,

³¹ Surendranath Dasgupta, 1922, s. 14.

öğrenciler tarafından öğretmenlerinden alınan bilgilerin zamanla yazılı bir formda konsolide edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu süreç, sözlü geleneklerin korunmasına katkı sağlamış ve bu önemli metinlerin bugüne ulaşmasını sağlamıştır. Aranyakalar, özellikle ormanlarda yapılan ritüelleri içerirken, Upanişadlar daha ziyade derin düşünce, felsefi öğretiler ve meditasyon konularına odaklanır. Bu metinler, Hindu dini geleneğinin evrimini ve zenginliğini anlamak için kritik bir rol oynar.

Aranyakalar, büyük olasılıkla fiziksel meşakkat ve ritüel gereçlerinin eksikliği nedeniyle zorluk yaşayan yaşlı kişiler için tasarlanmış metinlerdir. Dasgupta'ya göre, ormanda bir yalnızlık sürecine giren bu yaşlı bireylerin bazı ritüelleri uygulayabilmesi için Aranyakalar oluşturulmuştur. Bu metinler, Vedalar ve Brahmanalar aracılığıyla ulaşılan zirve ritüel praksişiyle şekillenen mistik simgeliğe ve gizemcilik pratiklerine dönüş gösterir. Aranyakalar, detaylara odaklanmaktan ziyade, Brahmin felsefesine ait temaları, kurbanın sembolik anlamını ve mistisizmi ele alır. Özellikle, Aranyakalar'da Tanrı'nın varlığı, evren, insan ruhu gibi mistik düşünce ve konular filozofik bir perspektiften ele alınarak derinlemesine incelenir. Bu metinler, yaşlı bireylerin sakin bir ortamda derin düşünce ve meditasyon pratiği yapmalarını amaçlar ve bu sayede kişisel dönüşüm ve spiritüel gelişimlerine katkıda bulunur. Aranyakalar, Hindu dini geleneğinin evriminde önemli bir aşamayı temsil eder, zira bu metinler, sadece fiziksel ritüellerin ötesinde manevi derinliği keşfetmeye yönelik bir çağrı niteliği taşır.

-Upanişadlar

Upanişadlar, Hint düşüncesinin en önemli kaynakları olarak kabul edilir ve Hint felsefesinin en derin düşüncelerini içeren kutsal metinlerdir. Hint kutsal metinleri içinde en son yazıldıkları düşünülen metinlerdir. Upanişad metinlerinin sayısı farklı kaynaklarda 235, 170, 150 veya 108 olarak belirtilse de tahminlere göre M.Ö. 8. yüzyıldan M.Ö. 1700'lere kadar uzanan bir zaman diliminde oluşturulmuş olabilirler. Temel ve klasik

kabul edilen Upanişadlar ise M.Ö. 800 ile M.Ö. 400 yılları arasında ortaya çıkmıştır. Ancak en eski el yazmaları bile M.S. 1000'den önceye tarihlenmez.

“Upanişad” teriminin morfolojik kökeni, “oturmak”, “tahrip etmek” veya “yaklaşmak” anlamlarına gelen ‘sad’ köküne ve ‘aşağı’ anlamındaki ‘ni’ ile ‘yakın’ anlamındaki ‘upa’ öneklerine dayanır.³² Kavramsal olarak çeşitli anlamlara işaret ettiği belirtilir. Bazı araştırmacılar Upanişad’ın, öğrencilerin, ruhani ve mistik bilgi elde etmek için öğretmenlerinin etrafında oluşturdukları bir çemberi ifade ettiğini savunurlar ve “oturmak” köküne dayandığını öne sürerler. Diğerlerine göre ise, Upanişad “tahrip etmek” köküne dayanır ve bu terimin Upanişad’ların “cehaleti ve arzuları ortadan kaldıran gizli ilahi bilgiyi içerdiği” fikriyle ilişkilendirildiğini belirtirler. Upanişad terimi günümüzde daha geniş kapsamlıdır ve genellikle “yanlış ve doğru, iç veya gizli yorum”, “içsel yorumların elde edilmesi”, “bu tür içeriklere ulaşmayı öngören kurallar veya icra edilen dini ayinler” veya “bu tür bilgiyi içeren yazıları” ifade etmek için kullanılır.³³

Upanişadlar, Hint dini tarihinde önemli bir dönem ve felsefi dönüşümün işaretçisi olarak kabul edilir. Bu metinlerde öne çıkan bazı özellikler şunlardır:

- Yüce bir varlık olarak kabul edilen Brahman, Vedalarda yer alan tanrısal varlıkların önüne geçmiştir.
- Diğer tanrısal varlıkların, Brahman’ın birer tezahürü olduğu fikri üzerinde durulmuştur.
- Brahman ile insanın içinde bulunan ruh (atman) arasında özdeşlik vurgulanmıştır.
- Kurban törenlerinin önemi azalmış ve bilgi ile içsel anlayış öne çıkarılmıştır.
- Din adamlarının tekeline eleştirel bir bakış açısı getirilmif ve kadınlara yönelik katı kurallar kısmen esnetilmifdir.

³² Cemil Kutlutürk, **Hint Kutsal Metinleri Upanişadlar**, İstanbul, Dergah Yayınları, 2021, s. 15.

³³ A. S. Geden, “Upanishads”, **ERE**, C. XII, s. 541; Sarp Erk Ulaş, **Felsefe Sözlüğü** (Hazırlayan A. B. Güçlü vd.), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2002, s. 1478.

- Ruhun farklı varlık formlarında bedenlenerek nihai kurtuluşa ulaşacağı fikri işlenmiştir.
- Ölüm sonrası hayata dair yeni fikirler geliştirilmiştir.
- Somut ifadeler yerine soyut düşünce ve felsefeye ağırlık verilmiştir.

Temel/klasik Upanişadlar; Brihadaranyaka, Chandogya, Taittiriya, Kausitaki, Kena, Îsâ, Katha, Svetasvatara, Mundaka, Mandukya, Maitri ve Prasna Upanişad'dan oluşur. Bu metinler, genellikle “Tat tvam asi” (Sen O’sun) veya “Aham brahma asmi” (Ben Brahman’ım) gibi kısa ifadelerle özetlenebilecek bir amaca hizmet eder. Amacı, her inananın kişisel benlik algısını aşarak evrensel ruh olan Brahman ile birlikte olma idrakine yardımcı olmaktır.³⁴ Diğer bir deyişle, insanın kendi varlığını, evrensel ruh olan Brahman’la bütünleşmiş olarak kavrayabilmesi için gerekli bilgileri sunarlar. Bu sebeple Upanişadlar, insanı arzularının esiri olmaktan kurtarıp, ona ilahi bir nitelik kazandıracak gizli bilgileri içeren eserler olarak kabul edilebilir.

2.2.1. Smriti

“Smriti”, Hinduizm’in bir diğer kutsal metin kategorisini ifade eder ve “hatırlanan” anlamına gelir. Bu metinler beşerî kaynaklardan türetilmiş olup Hindu inancına göre vahiy edilmiş gerçeklere dayanır. Smriti metinleri, daha basit bir dil ve yapıya sahiptir ve herkesin erişebileceği niteliktedir, kastla ilgili sınırlamalar getirmez. Bu tür eserler zengin dinsel ve mitolojik hikayelerin yanı sıra toplumsal hayatın çeşitli alanlarına dair dini vecibeleri, kastların görevlerini, bireylerin aileleri, toplumları ve geçiş törenlerine karşı sorumluluklarını içerir. Bu özellikleriyle smriti metinleri, Hindu toplumunun dini ve sosyal yaşamında Vedalardan daha etkili bir rol oynamıştır. Bu kategoriye ait kitaplar genellikle şunlardır:

-**Vedangalar:** “Vedaların uzantıları” anlamına gelir. Vedangalar, Sanskritçe kökenli bir terim olup, “Vedaların uzantıları” anlamına gelmektedir. Bu terim, Vedik literatür içinde

³⁴ A. S. Geden, a.g.m., s. 540.

önemli bir yere sahip olan Veda metinlerinin daha iyi anlaşılması, doğru bir şekilde okunması ve uygulanması için derlenen yardımcı eserleri ifade eder. Vedangalar, Hindistan'ın antik dönemlerinde, özellikle Brahman sınıfının eğitim sistemi içinde önemli bir rol oynamıştır. Vedalar, Hindu dini geleneğinin temel metinleri olarak kabul edilir ve bu metinler genellikle mantralar, dua ritüelleri, felsefi düşünceler ve ayinler içerir. Ancak, bu kutsal metinler bazen karmaşık bir dil ve yapısı içerebilir, bu da onları doğru bir şekilde anlamayı zorlaştırabilir. İşte bu noktada Vedangalar devreye girer. Vedangalar, Veda metinlerini daha erişilebilir kılmak ve doğru bir şekilde yorumlamak için geliştirilen rehber metinlerdir. Bu yardımcı eserler arasında, Veda metinlerinin doğru okunuşunu öğreten Shiksha, dilbilgisini açıklayan Vyakarana, ritüelleri anlatan Kalpa, melodi ve müziği detaylandıran Chandas, sayılar ve hesaplamalarla ilgilenen Jyotisha gibi disiplinler bulunmaktadır.³⁵ Vedangalar, Brahman sınıfının eğitimini destekleyerek, Veda metinlerinin derinliklerine inmek isteyen öğrencilere rehberlik etmiştir. Böylece, Vedangalar, Hindistan'ın dini ve kültürel mirasında önemli bir yer tutan Veda metinlerini daha anlaşılır kılarak, bu kutsal metinlerin öğrenilmesi ve uygulanması sürecine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, Vedangalar, Vedik geleneğin daha geniş bir topluluğa ulaşmasına ve anlaşılmasına yardımcı olan değerli bilgi kaynakları olarak kabul edilmektedir.

-İtihasalar: İtihasalar - ya da başka bir deyişle, destanlar - Hindu halkı için büyük bir değer taşımaktadır. Bu metinler, tümüyle mitolojik figürleri konu edinmiş olmalarına karşın, Hindular karakterlerin gerçek hayatta var olduklarına inanır. Hindistan destanları, Mahabharata, Ramayana ve Harivamşa olmak üzere üç ana metne dağılmıştır. Bu eserler, Suta adı verilen şairler tarafından dil yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılmıştır ve genel

³⁵ James B. Robinson, **Hinduism**, Chelsea House Publishers, 2004, s. 45

görüş, bu metinlerin Dönem Öncesi 500 ile 50 yılları arasında yazılı hale getirildiği yönündedir.³⁶

Mahabharata, dünyanın en uzun ve en eski destanlarından biridir. Bu destanı oluşturan ermiş Vyasa'dır ve toplamda 18 bölüm ve 100.000'den fazla beyit içerir. Ancak, Mahabharata'yı oluşturan ermiş/şair Vyasa hakkında Valmiki kadar bilgi sahibi değiliz. Mahabharata, Bharata soyunun yaptığı büyük savaşı anlatır. Bu savaş, Kral Bharata'nın iki soyundan gelen kuzen, Duryodhana ve Yudiştira arasında geçer; Duryodhana Kauravaların başıdır, Yudiştira ise Pandavaların lideridir.³⁷ Bu savaş on sekiz gün sürer ve Mahabharata'nın içinde bu savaş sahnesi yaklaşık 20.000 beyitle kapsamıştır. Destanın içeriği sadece savaş sahnesiyle sınırlı kalmaz, ayrıca felsefi, dini ve hukuki düşünceler, askeri kastın görevleri ve eski kozmolojik ve teolojik efsanelere dayalı hikayeler de içerir. Bu hikayeler genellikle tanrılar, krallar ve rişileri içerir.

Bhagavadgita, Mahabharata destanının altıncı bölümünde bulunan ve Hindular için önemli bir rol oynayan yedi yüz beyitlik bir bölümdür. Bu bölüm, Mahabharata'yı yalnızca bir kahramanlık şiiri olmaktan daha öteye taşır ve onu Hinduların dini yaşamına rehberlik eden kutsal bir kitap haline getirir. Bhagavadgita, Vedaları, beşer hayatının dört amacını, ritüelleri ve Hint dini hayatına dair öğretileri ele alır. Bu bölümde ayrıca tanrı Vishnu'nun avatara formunda, Krishna olarak karşımıza çıktığını ve savaşta hem at arabasını sürdüğünü hem de Arjuna'ya dini ve felsefi bilgiler verdiğini görülmektedir.

24.000 beyitlik Ramayana Destanı, bir taht savaşından ziyade, Rama'nın tanrılara ve ascetlere rahatsızlık veren demonlara karşı verdiği mücadeleyi konu alır. Bu destan, özellikle Dharma öğretilerine ağırlık verir.

³⁶ Arthur A. Macdonell, 1900, s. 277.

³⁷ James B. Robinson, 2004, s. 31.

-Puranalar: “Eski metinler” anlamına gelir. Bu metinlerde evrenin yaratılışı, yok oluşu gibi kozmolojik olaylar anlatılır. Ayrıca tanrısal varlıkların ve toplumda öne çıkan kişiliklerin soyları hakkında mitolojik hikayelerle bilgi verilir. Eski dönemlerde kurulan hanedanlıklar da konu edinilir.

Puranalar, içerik ve kronolojilerine bakıldığında, Vishnu ve Shiva inançlarını destekleyen ve yaygınlaştıran metinler olarak görülebilirler. Puranaların yazarı veya derleyeni bilinmez, ancak genellikle Vyasa'nın bu görevi üstlendiği düşünülür.³⁸ Bu metinler, Suta olarak adlandırılan ozanlar tarafından oluşturulmuş olabilir. Puranaların kesin oluşum tarihi bilinmemekle birlikte, genel kabul gören teori, bu metinlerin MS 300 ile MS 750 yılları arasında oluşturulduğudur. Bu dönem, Hindu kültürünün zenginleştiği ve çeşitlendiği bir evreyi temsil eder. Puranalar, bir dizi kozmogonik, mitolojik ve tarihî öğeyi içerir ve bu metinler, Hindu dünya görüşünün kapsamlı bir anlayışını sunar. El Biruni'nin yoğun ilgisiyle, onsekiz Purana'yı listelemesi ve özellikle Aditya, Vayu, Matsya ve Vishnu Purana'ları gibi önemli eserleri Arapça'ya çevirmesi, Puranaların kültürel etkileşimde ve bilgi transferinde oynadığı rolü vurgular. Bu çeviriler, Hindu mitolojisinin ve kültürünün Orta Asya ve İslam dünyasına yayılmasında bir köprü görevi görmüştür.

Her Purana'nın beş karakteristik özelliği olan yaratılış, yeniden yaratılış, tanrıların ve ascetlerin soy kütükleri, Manu dönemleri ve hanedanların soy kütükleri, bu metinlerin ortak temalarını oluşturur. Puranalar, destansı nitelikleriyle İtihasalarla benzerlik gösterir. Özellikle, Ramayana'nın son bölümü, Mahabharata'nın önemli bir bölümü ve Harivamşa'nın büyük kısmı, Purana karakteristiği taşıyan zengin hikayeler içerir. Bu metinler, Hindu kültürünün ve düşünce sistemlerinin evriminde önemli bir rol oynar ve

³⁸ Kemal Çağdaş, “Vişnupuraṇa'da Prahlada Efsanesi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi (A.Ü.D.T.C.F.D.)**, 1965, C. XXIII, Sayı 3–4, Ankara, s. 197.

geniş bir okuyucu kitlesi için mistik öğretileri, mitolojik anlatıları ve tarihî bilgileri bir araya getirir.³⁹

-Dharmaşastralar: Smriti kutsal metin kategorisinde yer alan Dharmaşastralar, bireylerin ve toplumun hangi kurallar çerçevesinde hareket etmesi gerektiğine dair bilgileri içerir. Bu metinler, sosyal kurallar, ahlaki ilkeler ve ritüeller ve seremonilerin nasıl düzenlenmesi gerektiğini ele alır.⁴⁰ Bu anlamda, Dharmaşastralar, sosyal ve ahlaki normların yanı sıra dini uygulamalar üzerinde de ayrıntılı bilgiler sunar.

Dharmaşastra metinleri, Vedalara referansla MÖ 200 - MS 600 yılları arasında bilinmeyen yazarlar tarafından yazılmış olabileceği düşünülen önemli hukuki eserlerdir.

Bu metinler arasında öne çıkan bazı önemli Dharmaşastra metinleri şunlardır:

Manusmriti: Tahmini olarak MÖ 200 ve MS 200 yılları arasında oluşturulan Manusmriti, Dharmaşastraların en eski ve en etkili eserlerinden biri olarak kabul edilir. Bu metin, hukuki normları, ahlaki prensipleri ve toplumsal düzeni düzenleyen kapsamlı bir rehber sunar.

Yajnavalkya Smriti: MS 200-500 yılları arasında yazıldığı düşünülen Yajnavalkya Smriti, mükemmel kelime haznesi ve kapsamlı yapısıyla öne çıkar. Homojen bir metin olarak kabul edilen bu eser, hukuki konuları detaylı bir şekilde ele alır.

Narada Smriti: Hukuki konulara odaklanan Narada Smriti, MS 100-400 yılları arasında oluşturulmuş olabilir. Toplumsal düzen ve adalet konularında kılavuzluk eden bu eser, Dharmaşastra geleneğinde önemli bir yer tutar.

Vishnu Smriti: MS 700-1000 yılları arasında yazıldığı düşünülen Vishnu Smriti, Dharmaşastra metinleri içinde en son oluşturulan eser olarak bilinir. Bu metin hem

³⁹ M. Winternitz, 1927, s. 517-518.

⁴⁰ A. Jones ve James D. Ryan, 2007, s. 131.

Dharma prensiplerini ele alır hem de Bhakti geleneğine odaklanarak çok yönlü bir yaklaşım sunar.⁴¹

Bu Dharmashastra metinleri, Hindistan'ın hukuki ve ahlaki düzenini anlama çabalarında önemli kaynaklardır ve Hindu toplumunun normatif değerlerini şekillendirmede etkili olmuşlardır.

⁴¹ Robert Lingat, **The Classical Law of India**, Berkeley, University of California Press, 1973, s. 7-8.

3. Bölüm Hindutva

Hindutva, veya Hindu milliyetçiliği, 20. yüzyılın başlarında Vinayak Damodar Savarkar tarafından tanımlanan ve Hindistan'ın çoğunlukla Hindu karakterini vurgulayan bir ideoloji veya kültürel kimlik anlamına gelmektedir. Bu ideoloji, Hindistan'daki politik ve toplumsal yaşamı belirlemede önemli bir rol oynayan birçok politik grup ve hareketi şekillendirmekte olup, özellikle Hindistan Halk Partisi ve onun çatı örgütü olan Rashtriya Swayamsevak Sangh üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu partiler, Hindutva ideolojisinin politik yorumlarına dayanarak, Hindistan'ın sosyal ve politik sahnesinde önemli oyuncular haline gelmişlerdir.

Hindutva'nın temelleri, Hinduizm ile benzer biçimde, mitoloji, ritüeller ve kutsal metinlere dayanır; bu nedenle dini ve kültürel bir boyutu bulunur. Bununla birlikte, Hindutva, sadece bir din ya da kültürel kimlik olarak değil, aynı zamanda politik bir doktrin olarak da anlaşılmaktadır. Hindistan'ın Hindu karakterinin korunması ve Hindistan'ın global bir Hindu gücü olarak ortaya çıkmasının teşviki temel hedefler arasındadır. Bu politik hedefleri elde etmek için, Hindutva, ağırlıklı olarak sosyal ve politik etkinlikler, kampanyalar ve eğitim gibi çeşitli stratejiler kullanır.

Hindutva'nın benimsemesi ve savunusu, Hindistan'ın politik ve sosyal manzarasında önemli değişikliklere yol açmıştır. Özellikle, Hindutva ideolojisinin etkisi, Hindistan Halk Partisi'nin yükselişi ve sonraki hükümet liderliği görevleri üzerinde belirleyici olmuştur. BJP, Hindutva'nın yanı sıra, ekonomik liberalizasyon ve sosyal politikalar da dahil olmak üzere çeşitli konularda politika belirlerken, parti aynı zamanda Hindu milliyetçiliği politikalarını da yürüttüğü görülmüş ve bu durum Hindutva ideolojisinin önemini bir kez daha vurgulamıştır.

Hindutva ideolojisinin diğer bir önemli boyutu ise, toplumu Hinduizm'in çeşitlilik ve hoşgörü özelliklerini üzerine inşa etme çabasıdır. Bu durum, Hindistan Halk Partisi ve

diğer Hindutva taraftarı grupların, Hinduların arasındaki sınıf, kast ve bölgesel farklılıkları göz ardı ederek bütünlük ve dayanışma içinde bir Hindu toplumu oluşturma hedefini vurgulayarak öne çıkmıştır. Bunun yanı sıra, Hindutva hareketleri, diğer dini ve etnik grupların Hindu çoğunluğun çıkarlarına aykırı eylemleri durdurma ve Hindistan'ı bir Hindu milliyetçiliği ülkesi yapma amacını sürdürmek için etkinlikler düzenlemiştir.

3.1. Hindutva'nın Temelleri

Hindutva kavramı, Hindu milliyetçiliği felsefesini kapsayan bir terim olarak ortaya çıkmış ve 20. yüzyılın başlarında Hindistan'ın kültürel ve sosyal kimliğini güçlendirmeyi amaçlayan önemli bir hareketin temelini oluşturmuştur. Bu terim, Hinduizm'i Hindistan'ın baskın dini olarak tanımlayarak kültürel birlik ve ulusal kimliğe vurgu yapmaktadır. Hinduizmi Hindistan'da baskın din olarak vurgulayarak kültürel bir bütünlük ve ulusal kimlik oluşturmaya odaklanmaktadır.⁴²

Hindutva hareketi 1991 yılından bu yana siyasi etkisini sürekli artırarak Hindu milliyetçiliğini destekleyen bir güç haline gelmiştir.⁴³ Bu süreç, önceki dönemlerde seküler ve çoğulcu bir Hindistan vizyonunu destekleyen partilerin gerilemesiyle yakından ilişkilidir. Hindutva'nın Bharatiya Janata Partisi içindeki etkisi, seçimler ve sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda Hindu üstünlüğünü vurgulayan politikalar yoluyla giderek daha belirgin hale gelmiştir.⁴⁴

⁴² Prema A. Kurien, "Multiculturalism and 'American' Religion: The Case of Hindu Indian Americans." **Social forces; a scientific medium of social study and interpretation**, 2006, 85(2): 723–41.

<http://dx.doi.org/10.1353/sof.2007.0015>, s. 734; Andrea Malji, "Gendered Islamophobia: The Nature of Hindu and Buddhist Nationalism in India and Sri Lanka." **Studies in ethnicity and nationalism** 2021, 21(2): 172–93. <http://dx.doi.org/10.1111/sena.12350>, s. 174.

⁴³ Sharanya Rao, ve D. Mason Chandra, "Minority Stress and Well-Being under Anti-Sodomy Legislation in India." **Psychology of sexual orientation and gender diversity**, 2018, 5(4): 432–44. <http://dx.doi.org/10.1037/sgd0000291>, s. 433.

⁴⁴ Osman Ülker, "Politics, Society and Violence: The Role of the Indian Police in the 2002 Gujarat Riots." **Journal of Eurasian Studies / Avrasya İncelemeleri Dergisi**, 2021, 10(1). <http://dx.doi.org/10.26650/jes.2021.007>.

Hindutva'nın yükselişi, Hindistan'daki sosyal ve siyasi manzaranın evriminde önemli bir dönüm noktasına işaret etmiş ve bu ideolojiden etkilenen çeşitli alanlarda değişiklikleri tetiklemiştir. Ancak bu süreç, özellikle Hindu üstünlüğüne yapılan vurgu ve bunun Müslüman toplum üzerindeki etkisiyle bağlantılı olarak tartışmalı ve çatışmalı sonuçlarıyla bilinmektedir. Bu bağlamda, Hindutva'nın karmaşık ideolojik temellerini araştırmak sadece Hindu milliyetçiliğinin evrimini anlamak için değil, aynı zamanda Hindistan'ın karmaşık ve derin bir şekilde birbirine bağlı sosyal dokusunu şekillendiren önemli bir faktör olarak da önem kazanmaktadır.

“Hindu” kelimesine Sanskrit dilindeki -tva ekinin eklenmesiyle türetilen Hindutva terimi, Hindu kültürü ve kimliğine odaklanan bir ideolojiyi temsil etmektedir. Hindistan'ı Hinduizm'e derinlemesine kök salmış ilkelerle yönetilen bir Hindu ulusu olarak tasavvur eden “Hinduluk” kavramını somutlaştırır ve önde gelen Hindu milliyetçi örgütleri için bir şemsiye terimle yakından ilişkilidir.⁴⁵

Hindutva terimi ilk kez 1890'larda Bengal'de Chandranath Basu tarafından kullanılmış ve daha sonra milliyetçi figürler, özellikle de Tilak gibi önde gelen şahsiyetler tarafından benimsenmiştir. Günümüzdeki anlamı ise Vinayak Damodar Savarkar'ın entelektüel katkılarıyla gelişmiştir. Savarkar Hindutva'yı “Hindu Milliyetçiliği”ni tanımlayan ve güçlendiren bir ideoloji olarak şekillendirmiş ve Hindistan'ı hayatın her alanında Hindu ilkelerine dayalı bir yönetime sahip bir Hindu ülkesi olarak tasavvur etmiştir. Bu hareket, kökleri tarihi ve dini inançlara dayanan birleşik bir ulusal kimlik oluşturmayı amaçlamakta ve tek ulus, tek halk, tek kültür için Hindutva ilkeleri tarafından desteklenen ideolojik birliğe doğru yol almaktadır.⁴⁶ Hindutva'nın tarihsel gelişimi, Bengal'de ortaya çıkışından günümüze kadar farklı düşünce liderlerinin etkileşimleriyle şekillenmiştir. Bu ideoloji, Hindu Milliyetçiliğinin temelini atarak Hindistan'ın kültürel

⁴⁵ S. Rao ve D. Mason Chandra, **2018**, s. 435.

⁴⁶ S. Rao ve D. Mason Chandra, a.g.m. s. 437.

ve siyasi manzarasında önemli bir rol oynamıştır. Bugün Hindutva, Hindistan'daki sosyal, siyasi ve dini dinamikler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve ülkenin sosyal dokusunu etkileyen bir faktör olarak kabul edilmektedir.⁴⁷

1980'lerin sonlarında Hindu milliyetçiliği ideolojisi, siyasi talepleri ve kitlesel eylemleri "Savarkarizm" olarak bilinen bir düşünce hareketinden önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu bağlamda, Vinayak Damodar Savarkar ve Hindutva kavramı Hindu milliyetçiliğinin yükselişini anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Hindutva'nın Hindistan'ı, kökleri Hint kültürel tarihine dayanan ilkelerle yönetilen bir Hindu ülkesi olarak tasavvur etmesi de bu durumun altını çizmektedir. 'Hindu-luk' terimi, dini inanç, coğrafi köken ve ırksal bağlantı altında bir ulusu birleştirmeyi amaçlayan farklılaşmamış bir kültür bütününe ifade eder. Ayrıca, belirgin tanımsal sınırları olan diğer sınırlı Semitik dinlerin aksine, Hinduizm'in esnek yapısı, çeşitli dini ritüellerin zaman içinde takipçileri arasında gelişen inançlara ve koşullara göre uyarlanmasına izin vermiştir.⁴⁸

Savarkar Hindu milliyetçiliği kavramını kapsamlı bir şekilde ele alarak bu ideolojik harekete vurgu yaptı. Bu, Hindu Rashtra olarak adlandırılan oluşuma belirli bir kimlik kazandırmak için önemli bir çabaydı: Hindutva. Savarkar'a göre Hindu kimliği ve vatandaşlığı için birincil gereklilik, Hindistan coğrafi sınırları içerisinde bir soydan gelmektir.⁴⁹

Hindu milliyetçiliğinin yükselişi Savarkar ve Hindutva'nın etkisiyle yakından bağlantılıdır. Savarkar'ın entelektüel katkıları, 1980'lerin sonuna doğru kitlesel destek ve siyasi etki kazanan Hindu milliyetçi ideolojinin gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır. Bu süreç, Hindistan'ı eğitim, kalkınma, çevre ve sanayi gibi çeşitli alanlarda Hindu ilkeleriyle yönetilen bir Hindu ülkesi olarak tasavvur ederek Hindistan'ın sosyal, kültürel

⁴⁷ Chetan Bhatt, **Hindu Nationalism Origins, Ideologies and Modern Myths**, New York, Oxford University Press (OUP), 2001, s. 77.

⁴⁸ S. Rao ve D. Mason Chandra, 2018, s. 437.

⁴⁹ Prema A. Kurien, 2006, s. 734; Andrea Malji, 2021, s. 175.

ve siyasi manzarasını önemli ölçüde etkilemiştir. Rashtriya Swayamsevak Sangh, Vishva Hindu Parishad, Bharatiya Janata Party gibi bu ideoloji altındaki en büyük derneklerden bazılarını içeren Sangh Parivar gibi Hindu milliyetçiliği örgütlerinin yükselişini şekillendirmede kilit bir faktör olarak ortaya çıkmıştır.⁵⁰

3.1.1. Savarkar

Vinayak Damodar Savarkar, Hindutva ideolojisinin şekillenmesinde kritik bir kişi ve Hindistan milliyetçiliğinin önde gelen figürlerinden biriydi. Genellikle Hindu milliyetçiliğinin babası olarak kabul edilir ve Hindutva'nın modern politik bir doktrin olarak evrimini yönlendirdi. Savarkar'ın Hindutva üzerindeki etkisi, onun fikirlerinin Hindistan'ın sosyal ve politik gelişiminde hala belirleyici bir rol oynuyor olmasında da görülebilir. Savarkar'ın Hindutva tanımı, aynı zamanda, Hindistan'ın coğrafi ve kültürel çerçeve olarak anlaşılmasını da içerir. Savarkar'a göre, Hindutva, geniş anlamda Hindistan'ın 'Hindu' karakterini ifade eden bir kimlik, birliktelik duygusu ve bir uygarlığın şekliydi. Bu, sadece dini inançlardan oluşmaz, aynı zamanda dili, ırkı, toprağı ve kültürü de kapsar. Savarkar'ın Hindutva anlayışı, Hindistan'ı diğer milletlerden ayıran birçok yönünü vurgulamıştır.

Günümüz Hindistan'ında "Veer" olarak bilinen Savarkar⁵¹, İngiliz sömürge güçlerine karşı savaşlara katılması nedeniyle cesur ve kahraman bir figür olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Savarkar'ın sosyal ve siyasi fikirlerini inceleyen çalışmalar genellikle onun hayat hikayesine yönelik hagiografik bir ton sergilemekte, Veer ve Sav eylemlerinin karmaşıklığını derinlemesine incelememektedir. Modern Hindistan'da saygı duyulan Savarkar, İngiliz sömürge güçlerine karşı hem iç hem de dış çatışmalarda

⁵⁰ Stuart Corbridge ve John Harriss, **Reinventing India: Liberalization, Hindu Nationalism and Popular Democracy**, Cambridge, Polity Press, 2006, s.184.

⁵¹ Christophe Jaffrelot, **Hindu Nationalism: A Reader**, Princeton ve Oxford, Princeton University Press, 2007, s.182.

oynadığı cesur rol nedeniyle yaygın bir şekilde kutlanmaktadır. Onun sosyal ve siyasi ideolojilerini inceleyen çalışmalar genellikle saygılı bir ton sergilemektedir.

Savarkar'ın İngilizlere karşı isyanı kışkırtması ve Hinduizmi Müslümanlara karşı şiddetle savunması genellikle on ila on iki yaşları arasında anlatılır. Bu hikâyeler, Müslüman okul çocuklarıyla yaşadığı siyasi amaçlı çatışmalardan siyasi olgunluk dönemine kadar uzanmaktadır. Savarkar'ın hayatına dair anlatılar Hindu militanlığı, şiddet, eril güç ve hem İngiliz sömürge yönetimine direnirken hem de Müslümanlarla yüzleşirken gösterdiği cesaret gibi temaları vurguluyor. Savarkar'ın hayatının bu hagiografik tasviri, onu bir kahraman olarak yücelten bir bakış açısına sahiptir. Ancak bu tür anlatıların nesnelliği sıklıkla sorgulanmaktadır çünkü Savarkar'ın yaşamı ve etkileşimlerinin değerlendirilmesi karmaşık bir tarihsel bağlam içinde yapılmalıdır. 1937'de Hindu Mahasabha'nın liderliğini üstlendiğinde, Savarkar'ın siyasi düşüncesi Gandhi'nin felsefesine ve onun fedakârlık arayışında arzuyu yadsımasına karşı çıkıyordu. Mahasabha'da Hindutva, Hindu ulusal benliğinin popüler bir tanımı olarak, hepsi de Savarkar'ın düşüncesiyle seçici bir ilişki içinde olan bir dizi farklı nedenle benimsendi. B. S. Moonje ve M. R. Jayakar'a göre öncelikli hedef, Müslümanların siyasi iddialarını kontrol altına almak ve sınırlamak için Hindu militarizasyonuydu, öyle ki Müslümanlar 'öyle bir hale gelmeliydiler ki artık ahlaksızca saldırmanın onlara bir faydası olmadığını' anlamalıydılar.⁵²

Savarkar'ın siyasi kariyeri 1899 yılında devrimci milliyetçi bir gençlik grubu olan Mitra Mela'nın kurucu üyesi olmasıyla başladı. Daha sonra bu grup Savarkar tarafından 1904 yılında Giuseppe Mazzini'nin "Genç İtalya" sını model alan Abhinav Bharat adlı gizli bir devrimci örgüte dönüştürüldü. Mazzini, Savarkar için büyük bir ilham

⁵² Chetan Bhatt, 2001, s. 79.

kaynağıydı ve ilk etkili çalışmalarından biri Mazzini'nin hayatını Marathi diline çevirmek oldu.

Vinayak Damodar Savarkar, 1904 yılında Bengal'de hukuk eğitimine başladı. Mezuniyetinin ardından, İngiltere'de mesleki yeterliliklerini sürdürmesi için "Shivaji" bursuna layık görüldü. Bu burs, Savarkar'ın tavsiye mektubunu da sağlayan Bal Gangadhar Tilak'ın tavsiyesiyle geldi. Savarkar henüz 23 yaşındayken 1906 yılında İngiltere'ye gitti ve Gray's Inn'de hukuk eğitimini sürdürürken India House'da ikamet etmeye başladı. Arya Samaj kökenli Avukat Shyamji Krishnavarna tarafından kurulan India House, Hintli öğrenciler için bir sığınak olarak hizmet veriyor, özerk yönetim ve devrimci milliyetçi bağlılıkları vurguluyordu. India House'da geçirdiği süre boyunca Savarkar, Abhinav Bharat'ın paravan örgütlerinden biri olarak faaliyet gösteren Özgür Hindistan Cemiyeti'nin örgütlenmesinde önemli bir rol oynadı. Bu cemiyetin temel amacı, deniz aşırı ülkelerde yaşayan Hintlileri devrimci ve milliyetçi çabalar için bir araya getirmektir ve o dönemde gelecekteki hareketlerin şekillenmesindeki önemli etkisini yansıtıyordu.

Londra'daki siyasi faaliyetleri ve gizli örgütsel bağlantılarıyla tanınan Savarkar, 1910 yılında Dışişleri Bakan Yardımcısı Curzon Wylie'ye yönelik suikast planına karıştığı gerekçesiyle tutuklandı. İngilizlere karşı şiddet içeren yöntemleri savunduğu biliniyordu. Önce Andaman Adaları'nda, ardından Ratnagiri'de hapis yatan Savarkar, hapisliği sırasında "Hindutva; Hindu Kimdir?" kitabını yazdı. İlk olarak 1923 yılında Nagpur'da anonim olarak yayınlanan kitap, Hindu milliyetçiliğinin temellerini atmış ve zamanla "Hindutva" terimiyle özdeşleşmiştir.⁵³ Savarkar'ın kitabı hapishanede geçirdiği süre zarfında kaleme alınmış ve Halife Hareketi üyeleriyle karşılaşmalarından büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu deneyim onu gerçek düşmanın İngilizler değil, Hindistan'ın

⁵³ Christophe Jaffrelot, 2007, s. 86.

otantik ulusu olarak gördüğü Hindu Rashtra için önemli bir tehdit olarak gördüğü Müslümanlar olduğuna inanmaya yöneltti.

Savarkar'ın bakış açısının şekillenmesinde Hilafet Hareketi ile olan etkileşiminin önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Müslümanlarla yapılan bu temaslar, onun Hindu milliyetçiliği perspektifini daha da güçlendirmiş ve Hindutva ideolojisinin temelini oluşturmuştur. Ona göre, Müslümanlar sadece dini bir topluluk değil, aynı zamanda Hindu Rashtra'nın varlığına karşı potansiyel bir tehlike olarak algılanmıştır. Bu düşünce, Savarkar'ın kitabında vurguladığı Hindu milliyetçiliği ve Hindutva ideolojisinin çıkış noktalarından biridir. Devam eden mücadelelerinin yanı sıra görünürdeki birlikleri ve güçleri de belgin özgüven kaybına neden olduğundan, Müslümanların Hindu topluluğu içinde zayıflığa sebebiyet verdiği intiba doğmuştur ki bu durum da Savarkar'a göre başta gelen endişeler arasındadır: Birlik beraberlik içerisine girerek kazandıkları kuvvetlerinin Upanishadic siyasete uygunluğunu yitirdiklerinden duydukları endişe.

Savarkar dünyayı devlet çıkarlarının şekillendirdiği, sonuçların sıfır toplamı olduğu ve büyük ölçüde gerçekçi bir geleneğe dayanan bir perspektifle yorumlar. Hindu milliyetçilerinin Batılı realistlerden, özellikle de Thucydides, Morgenthau ve Waltz gibi figürlerden temel farkı, güçlü bir ülkenin var olabilmesi için ortak ve homojen bir "ulusal kimlik" yaratılması gerektiği konusundaki ısrarlarıdır. Savarkar Hindu milliyetçiliğini temsil eden "Hindutva'nın Esasları" adlı eserinde ulusal kimliğin üç temel unsurdan oluştuğunu vurgular: ortak kan, ortak yasalar, ritüeller ve törenler ve ortak kültür. Ona göre bu unsurların bir araya gelmesi ulusal kimliğin oluşmasında kritik öneme sahiptir. Savarkar'a göre varsayılan bir ulusal kimlik yaratmak dış politika ve ulusal savunma için kritik bir öneme sahiptir çünkü askerlere savaşmak için bir neden sağlar, dolayısıyla güçlü

bir ulusal ordu için gereklidir. Bu görüş Savarkar'ın ulusal güç ve savunma stratejilerinin belirlenmesine yönelik yaklaşımını yansıtmaktadır.⁵⁴

3.1.2. RSS

Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS), Hindistan'ın en büyük ve en etkili Hindu milliyetçi örgütüdür ve Hindutva ideolojisinin yayılmasında kilit bir rol oynamıştır. Kuruluşundan bu yana, Hindistan genelinde Hindutva'nın politik ve sosyal etkisini artırmayı hedeflemiştir. RSS'nin faaliyetleri genellikle, Hinduizm ve Hindistan'ın Hindu karakterine duyulan milliyetçi bağlılık üzerine eğitim ve sosyal hizmet programlarına odaklanmaktadır.

RSS, ana akım Hindutva hareketinin çekirdeğini oluşturmuştur. RSS'in Hindutva anlayışı, genellikle duygusal ve dini unsurları içeren çok geniş bir alanı kapsar, bu yüzden sadece politik bir fikir veya bir dini hareket olarak sınırlı değildir. Aksine, Hindistan'ın tarihsel, toplumsal ve kültürel kimliğini şekillendirme çabası olarak görülmüştür. RSS, ideolojik öğretileri ve aktiviteleri aracılığıyla genellikle Hindu toplumunu birleştirmeye ve Hindistan'ı bir 'Hindu Rashtra' veya Hindu Ulusu haline getirmeye çağırmıştır. Hindutva ideolojisinin etkisi altında, onun temel ilkelerini benimseyen Bharatiya Janata Partisi, Hindistan'ın siyaset sahnesinde önemli bir oyuncu olarak ortaya çıkmıştır.⁵⁵ RSS tarafından kurulan BJP, Hindutva'nın öncüsü olarak kabul edilen Rashtriya Swayamsevak Sangh'ın siyasi uzantısı olarak kabul edilmektedir. 1925 yılında Hindu milliyetçisi ve gönüllülük temelli bir örgüt olarak kurulmuştur.

Rashtriya Swayamsewak Sangh, başlıca ideologlarından biri olan Golwalkar, RSS'nin Hindu toplumunu bir araya getirmede ve ulusal kimliklerini şekillendirmede etkili bir rol oynadığını savunmaktadır. RSS'nin liderlik yapısı, "Sarsanghchalak"

⁵⁴Ankit Panda, Hindu Nationalism and ... Foreign Policy?, <https://thediplomat.com/2014/04/hindu-nationalism-and-foreign-policy/>, erişim tarihi: 1/12/2023

⁵⁵ Osman Ülker, 2021, s.155.

liderliğinde merkezi bir model izleyerek katı bir hiyerarşik düzenleme altında işlemektedir. Bu yapı, üyeleri arasında birlik duygusunu teşvik etmek üzere tasarlanmış “shakha” adı verilen fiziksel ve ideolojik eğitim faaliyetleri yoluyla Hindu toplumunu bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Rashtriya Swayamsewak Sangh, önemli düşünürlerinden Golwalkar’ın “Düşünceler Demeti” adlı yayınında vurguladığı gibi,⁵⁶ salt dini geleneklerin ötesine geçen bütüncül bir vizyon sunmaktadır. Golwalkar bu ideolojik çerçeve içerisinde Hindu dayanışmasının önemini vurgulamaktadır. RSS’nin vizyonu topluma hizmet etmeyi ve ulusal refaha adanmışlığı içermektedir.

RSS’nin faaliyetleri sosyal hizmet girişimlerinden kan bağışısı kampanyalarına ve afet yardım çalışmalarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Gençlerin katılımını ve gelişimini vurgulayan RSS, şubelerde yürütülen eğitim programları aracılığıyla disiplin, vatanseverlik ve kültürel gurur aşımaya odaklanmaktadır.⁵⁷ RSS’nin siyasi etkisi, çeşitli siyasi partilerle olan bağlantıları ve Hindu milliyetçi gündemleri desteklemedeki rolü belirgindir. Bu etki, RSS’nin çağdaş Hint toplumunun dinamikleri üzerindeki kapsamlı etkisini göstermektedir.⁵⁸ Detaylı analizler RSS’nin sadece ideolojik bir örgüt olmanın ötesine geçerek Hint toplumunun çeşitli yönleri üzerinde nasıl kalıcı etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Kaynaklar bu olgunun tamamen yeni olmadığını ve Hindistan’daki farklı örgüt ve ideolojilerde tarihsel kökleri olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, Rashtriya Swayamsevak Sangh’ın öneminin ve etkisinin sadece Hindistan’daki politikalara ya da Hindutva’nın yayılmasına sınırlı olmadığı, ayrıca geniş bir sosyal ve kültürel bağlamda Hint toplumu üzerinde derin ve kalıcı etkiler yarattığı sonucuna varılabilir.

⁵⁶ Madhav Sadashiv Golwalkar, **Bunch of Thoughts**, Global Academic Publishers & Distributor, 2023, s. 48.

⁵⁷ Christophe Jaffrelot, **The Hindu Nationalist Movement in India**. New York, NY: Columbia University Press, 1996, s. 96; Walter Andersen, S. Damle, **Messengers of Hindu Nationalism: How the RSS Reshaped India**, London: Hurst Publisher, 2019, s.18.

⁵⁸ C. Jaffrelot, a.g.e. s.97; W. Andersen ve S. Damle, a.g.e. s.18.

3.2. Hindu Milliyetçiliğinde Dinin Etkisi

Hindistan'da, din ve milliyetçilik genellikle birbiriyle iç içe geçmiş ve Hindistan'ın sosyal ve politik yaşamında belirleyici bir rol oynamıştır. Bu durum özellikle Hindu milliyetçiliği bağlamında belirgindir. Hindu dini, genellikle Hindu toplumunun kültürel kimliğini şekillendiren bir güç olarak görülür ve Hindu milliyetçisi düşünceler ve hareketler, genellikle dini ritüeller, mitler ve semboller üzerinden ifade edilir. Dolayısıyla, dinin Hindu milliyetçiliği üzerindeki etkisini anlamak, Hindu milliyetçiliğinin Hindistan'da nasıl işlediğini ve sosyo-politik yaşam üzerindeki etkisini anlamak için kritik öneme sahiptir.

Ulusal bir kimliği şekillendirmek için kullanıldığında, din genellikle siyasi bir ideolojiye bürünür. Bu durum, Fars kültürü ve Şii mezhebini birleştiren siyasallaşmış bir din ve kutsal milliyetçilik biçiminin geliştirildiği İran örneğinde açıkça görülmektedir. Hindistan'da din ve siyasetin iç içe geçmesi de inancın radikalleşmesine ve sonuç olarak şiddete yönelmesine yol açmaktadır.⁵⁹ Herhangi bir dini geleneğin kendisini siyasi manipülasyonlardan tamamen soyutlaması zordur. Bu gibi durumlarda, şiddetin doğası tipik olarak değişmekte, ancak genellikle dini milliyetçiliğe dönüşmektedir.

Hindistan bağlamında, din ve milliyetçilik arasında derin bir etkileşim vardır. Son yıllarda bu bağlantı Hindu milliyetçiliği ile eş anlamlı hale gelmiş ve Yezidiler, Sırlar ve Yahudiler gibi örneklerle benzerlikler taşımıştır. Hindu dini kimliği ile milliyetçilik arasındaki bağlantı, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesi sırasında Kongre Partisi saflarında bile temel bir tema olmuştur. 19'uncu yüzyılın başından bu yana, yaygın Batı

⁵⁹ C.R. Heredia, Can India's Patriotism Be Built On Accepting Difference? **Economic&Political Weekly**, 2018, Indian Social Institute. 53(29), s. 2.

etkisine de tepki gösteren ortak Hindu mirasına dayalı Hint ulusal kimliğinin şekillenmesinde çeşitli örgütler önemli roller oynamıştır.⁶⁰

Hindistan farklı kültürlerin, dillerin, dinlerin ve etnik grupların bir arada yaşaması ve hoşgörüyü karşılanması fikrini benimseyen bir ülke olsa da Hinduizm genel olarak baskın dindir ve son yıllarda Hindu milliyetçiliği giderek güç kazanmaktadır. Dolayısıyla dini unsurlar Hindistan'ın birliği için hayati öneme sahiptir. Din, Hindistan'ın mevcut kimliğinin tanımlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Rashtriya Swayamsevak Sangh, Hint diasporası arasında Hindutva ve Hindu milliyetçiliğine destek sağlamak amacıyla görüşlerini küresel çapta yaymaktadır. RSS, 1990'lar boyunca ABD'deki varlığını katlanarak genişletmiştir. Hindu Swayamsewak Sangh adlı ABD kolu, Hint diaspora toplulukları için önemli bir sözcü olarak hizmet vermektedir.

Siyasi bir proje olarak Hindu milliyetçiliği, RSS'nin kurulmasıyla ilk şeklini aldığı 1925 yılına kadar uzanmaktadır. Zamanla Jana Sangh ile güçlü bağlar geliştirmiş ve 1977'de İndira Gandhi'nin olağanüstü hâl yönetiminin sona ermesinin ardından Janata Partisi'nin bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca, RSS gibi örgütlerin temel düzeydeki çalışmaları, Hindistan uygarlığı çerçevesinde yerli kültür ve dinleri korumak için çaba sarf edilen Kuzeydoğu eyaletleri gibi bölgelerde hedeflenen programlar aracılığıyla kalkınma isteklerine yanıt vermek için siyasi temsilin yanı sıra sembolik içerme stratejileri kullanarak çeşitli toplulukları geleneksel sosyal tabanlarının ötesinde bir araya getirmeye odaklanmaktadır.

Shiva Sena ve Bajrang Dal gibi örgütler Hindu ideallerini savunan 'kültürel' veya dini odaklı oluşumlar olsalar da Hindu milliyetçi ideolojileri, daha önce düşük profilli olmalarına rağmen erken dönemlerden beri devlet ve ulusal düzeylerde önemli etkiye

⁶⁰ A. Barucco, Changing Patterns Of National Identity In India, National Identity In The Age Of Globalization, Weatherhead Center For International Affairs Harvard University. <https://scholarsprogram.wcfia.harvard.edu/files/fellows/files/barucco.pdf>. 2006, s.45.

sahipti, ancak yeni liderlik altında laiklik sahne arkasına çekildi ve iddialı Hindu fikirleri merkez sahneye çıktı. Ayrıca bu örgütler tarafından kullanılan mobilizasyon taktikleri yeni değildir, sadece zaman içinde kabulün nasıl değiştiği ile ilgilidir, artık çoğunluk sığır etinin yasaklanması gerektiğine inanmaktadır, bu da geleneklere karşı değişen toplumsal tutumları göstermektedir.

Hindistan'ın zengin dini çeşitliliğini bir araya getirmeye yönelik karmaşık süreç özellikle zorlu olmuştur. Farklı dini kimliklerin ve Hindu dini milliyetçiliğinin yükselişi, Hindistan'da ulusal kimlik inşa sürecini zorlaştıran önemli faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Müslüman Pakistan ve Hindu Hindistan'a yol açan 1947'deki bölünmenin ardından, nüfusun yaklaşık %13-14'ü Hindistan'da yaşamaya devam eden Müslümanlardan oluşmaktadır. Buna ek olarak, Hristiyanlar (%2) ve Sihler (%2) gibi diğer dini azınlıklar da önemli bir rol oynamaktadır. Bu dini çeşitlilik temel olarak farklı bölgelerde homojen olmayan yapılarda var olan çeşitli dini toplulukları kapsamaktadır.

Jawaharlal Nehru, azınlık haklarının yasal olarak korunmaması halinde devletin sözde laikliğinin çoğunluk inançları tarafından domine edilmesi riski bulunduğundan, dini kimlikleri özel alanla sınırlayan kapsamlı bir strateji izlemiştir.⁶¹ Bu bağlamda, Hindu milliyetçiliğinin Hindistan'daki dini kimlikler üzerindeki etkisini göz önünde bulundurmak önemlidir.⁶²

Çok ırklı ve çok dinli bir nüfusun Hindistan Birliği'ne entegre edilmesi konusu Hindistan'daki en önemli meselelerden biridir.⁶³ Hindistan anayasasının 15. Maddesine göre devlet, vatandaşlar arasında ırk, din, cinsiyet veya kast gibi argümanlara dayalı ayrımcılık yapmamayı taahhüt etmektedir. Ancak uygulamada Madde 25(1b)'ye göre

⁶¹ K. Adeney, ve M. Lall., Institutional Attempts To Build A National Identity in India: Internal And External Dimensions, **Online India Review**, 2005, 4(3). DOI: 0-0 10.1080/14736480500302175., s. 264.

⁶² K. Adeney ve M. Lall, a.g.m., s.264.

⁶³ P. Sengupta, Linguistic Minority(s) in India: The Constitutional-Legal Framework For Accommodation, **Droit Et Cultures**, 2014, 67(1).

https://www.nal_Legal_Framework_for_Accommodation_Linguistic_Minority_s_in_India_The_Constitutional_Legal_Framework_for_Accommodation?auto=download, S.1.

Sihler, Jainler ve Budistler aidiyetten dışlanarak “Hindu” ailesinin bir parçası olarak görülmektedir. Bu aynı zamanda Müslümanların bu tanımının dışında bırakıldığı anlamına gelmektedir.⁶⁴ Ayrıca, 1980’lerin sonlarından itibaren Hindu milliyetçiliğinin yükselişi çokkültürlülüğe ve senkretizme zarar vermiş ve Hindistan’daki çoğulcu düşünce içinde tutarsızlıklara neden olmuştur. Bu bağlamda, farklı dinler, dini gelenekler ve ulusal kimlik arasındaki karmaşık ilişki, Hint modernitesinin en tartışmalı konularından biridir. Bu durum, dinin gündelik hayatla derinden iç içe geçtiği bir ülkenin en çarpıcı paradoksunu oluşturmaktadır. Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki tarihsel bölünme, Hindistan’ın bu farklı dinlere ev sahipliği yaparken karşılaştığı zorlukları yansıtmaktadır.⁶⁵

İngiliz misyonerlerin dini propaganda yapmalarına izin verilmesinin ardından tarihçiler Hindistan’da yeniden canlanma hareketlerinin ortaya çıktığına dikkat çekmektedir. Özellikle Bengal’de Batı eğitimi almış üst sınıf bireyler Hinduizmi yeniden keşfetmiş ve kast sistemi, sati geleneği ve çocuk yaşta evlilik gibi birçok uygulamayı sorgulamışlardır. Brahmo Samaj, Dharma Sabha ve Arya Samaj gibi çeşitli hareketlere öncülük eden önde gelen sosyal reformcular arasında Ram Mohan Roy (1772-1833), Redhakant Deb (1784-1867), Keshub Chunder Sen (1838-1884) ve Swami Dayananda Sarasvati yer almaktadır.⁶⁶

Christophe Jaffrelot 1890’dan 1925’e kadar olan dönemi Hindu milliyetçiliğinin siyasi bir ideoloji olarak ortaya çıkışı olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Hintli tarihçi ve siyasetçi Sugata Bose de bu dönemde Müslüman ve Hindu elitler arasında toplumsal duyguların ortaya çıkmasını sömürge karşıtı mücadelenin dini hassasiyetler üzerindeki etkisine bağlamaktadır. Bu bağlamda, Arya Samaj liderliğinde Hindu Mahasabha ve Rashtriya Swayamsevak Sangh gibi örgütler kısmen Hindistan

⁶⁴ K. Adeney ve M. Lall, 2005: s.264-265 .

⁶⁵ A. Barucco, a.g.e., s. 44.

⁶⁶ A. Barucco, a.g.e., s. 45.

siyasetindeki bölünmeye ve Kongre Partisi'nin Müslümanlara yönelik ılımlı politikalarına bir tepki olarak kurulmuştur.⁶⁷ Ancak RSS ve Mahasabha'nın köktenci ideolojileri yayması nedeniyle Hindu milliyetçiliğinin genel etkisi sınırlı kalmıştır.

Son zamanlarda, Hinduizm içinde din temelli milliyetçilik Hindutva aracılığıyla toplumu birleştirmeye yönelik artan bir çaba söz konusudur. Bununla birlikte, bu milliyetçilik, Hindu kast sistemini ve dini Hindular arasında farklı bakış açılarına sahip toplumu, özellikle de ulusal kimliği %14 oranında birleştirmek için çalışmaktan kaynaklanan zorluklar ortaya koymaktadır, ancak Hindistan'ın farklı Müslüman bakış açılarına sahip olması ve Hindu egemenliği içindeki kast üst sistemi nedeniyle nüfusun zorluklarıyla karşı karşıyadır. Seküler büyüme odağı, din temelli alt milliyetçilik kastı için Hindu toplumculuğunun entegrasyonu hakkında sorular ortaya çıkarmakta ve özellikle Hindistan'ın tekil birleşik nüfusunun Hindu Müslümanlığının %14'ünün yokluğunu vurgulamaktadır. %80 Hindu'nun yaklaşık %20'si zengin elit üst kasta ait olduğundan, Hinduizmin tek bir birleşik biçimi olmadığı açıktır ve bu da sekülerizmin alt kastlardaki Hindular için önemini vurgulamaktadır.

Vinayak Damodar Savarkar (1883-1966), Hindu milliyetçilik felsefesinin öncülerinden biri olarak kabul edilir; Savarkar, Hindu ulusunu, genetik açıdan ortak bir kökeni paylaşan bir entitenin parçaları olarak kurgular. Savarkar'ın felsefesi, Hindutva'nın, Hinduizm'in sadece bir din olmanın ötesinde, bir uygarlık olduğunu vurgular.⁶⁸ Savarkar'ın 1917 yılında yayımladığı "Hindutva, Who Is a Hindu?" başlıklı eser, Hindu milliyetçilik düşüncelerinin belirleyici bir metni olarak kabul görür. Savarkar, hem modernist hem de antimodernist akımlardan esinlenerek Hindu milliyetçiliği, Hint ulusal kimliğinin ve Hindistan'a olan bağlılığın çekirdeğini oluşturan bir düzlemde

⁶⁷ A. Barucco, a.g.e., s. 53.

⁶⁸ M. K. Palat, India Nation Of Nations, **Centre For Research And Education For Social Transformation**, 2015, https://www.academia.edu/34646013/India_Nation_Of_Nations, s.29.

yeniden yorumlamıştır.⁶⁹ Bu yorumlamada, dinin Hindu milliyetçiliği üzerinde derin bir etkisi olduğu görülür. Savarkar, Hindistan'ın doğum yeri olarak Hindistan'ı ve kutsallık bağlamında vatan olarak Hindistan'ı gören herkesi Hindu olarak tanımlar. Savarkar'ın öğretisinde, Hristiyanlar ve Müslümanlar, kutsal topraklarının Hindistan dışında bulunması nedeniyle yabancı statüsünde görülüyor. Bu durum, hem Hristiyan ve Müslümanlara yönelik düşmanlık hislerini teşvik etmekte, hem de azınlık gruplar arasındaki gerilimleri artırmaktadır. Hindu milliyetçi hareketin tarih boyunca Müslümanları bir nevi yabancı istilacılar olarak algılaması söz konusudur; ancak Müslüman nüfusunun büyük bir kısmının, gerçekten düşük kasta sahip Hindu kökenlerine sahip olduğunu belirtmekte fayda vardır.⁷⁰

Hindu milliyetçiliği nedensel ve ideolojik olarak nasıl tanımlanır? Vinayak Damodar Savarkar'ın "Bir Hindu, İndus'tan denizlere kadar bu toprakları kutsal kabul eden kişidir" argümanını merkeze alırsak, Varshney, bunun üç temel özelliği olduğunu belirtmiştir: bölgesel, ırksal (ataların yaşadığı topraklar) ve dinsel (kutsal toprak). Hinduizm, Sikhizm, Jainizm ve Budizm gibi dinler bu tanımlamaya uyabilir çünkü bu dinler Hindistan coğrafyasında ortaya çıkmıştır; bu nedenle, Sihler, Caynistler ve Buddhistler bu tanımın tamamını karşılar.⁷¹ Hristiyanlar, Yahudiler, Parsiler ve Müslümanlar ise sadece iki kriteri karşılayabilir, dolayısıyla Hindistan bu grupların "kutsal ülkesi" statüsünü kazanamaz. Bu gözlemler, Hindu milliyetçiliğinin karmaşık yapısını anlamamızda önemlidir ve bu çerçevede, bir Hindu kimliğini tanımlarken karşımıza çıkan geçmiş, coğrafya ve dinsel bağlılık kriterlerinin etki derecesini aydınlatır.

Hindu milliyetçiliği çözümlenmesinde, diğer dinlere karşı pozisyon çok önemlidir. Hindu milliyetçiliği perspektifinden, Yahudilik ve Parsilik Hint toplumuna asimile

⁶⁹ A. Barucco, 2006, s. 53.

⁷⁰ Aditi Athreya, Cultural Nationalism in India, **Anthropology**, 2016, 4(165), s.5.

⁷¹ A. Varshney, Contested Meanings: India's National Identity, Hindu Nationalism and The Politics Of Anxiety. **Daedalus**, 1993, 122(3). (227-261). <https://www.jstor.org/stable/20027190>, s. 231.

olmuşken, Hristiyanlık İngilizlerin çıkmasının ardından etkinliğini yitirmiştir. Dolayısıyla, genel Hint nüfusu içerisinde yalnızca Müslümanlar Hindu milliyetçileri tarafından bir tehdit veya düşman olarak görülmektedir. Bu, 1947'ye dönük anlık bir durum olmayıp, bu yılın, dinler arasındaki derinlemesine düşmanlığın ülkenin bölünmesine yol açtığı bir döneme işaret ettiğini göstermektedir. Müslüman nüfus, 1947'de %25 iken, 2020 itibarıyla bu oran %14'e düşmüştür, bu oranda yaşanan önemli azalma da Hindu milliyetçilerinin İslam'a karşı olan dikkatini ve hassasiyetini açıklar. Ancak, Hindu milliyetçileri, kendi ideolojik konumlarını savunarak, Müslümanları Hint ulusu dahilinde görmediklerini reddederler, yalnızca belirli koşulları yerine getirmeleri gerektiğini belirtirler. Bu incelemeye dayanarak, Hindu milliyetçiliğinin diğer dinlerle olan karmaşık ilişkisini anlarız ve ayrıca Hindu milliyetçiliğinin İslam'a karşı olan hassasiyetine dikkat çekmemiz gerektiğinin altını çizer. Hindu milliyetçiliği, bir yandan azınlıklar ve Müslümanları disküzyon pratiği ile dışlamazken, bunların politik ve kültürel olarak Hinduizm ile entegre olmalarını bekler.⁷² Bu süreç içerisinde, özellikle Müslümanların ve diğer azınlıkların Hindu medeniyetine adaptasyonları onların Hindu toplumunun bir parçası olarak kabul edilebilmesi için gereklidir. Ancak, bu kabul belirli kriterlere tabidir. Bunlar arasında, Hinduizm'i Hint medeniyetinin temel taşı olarak kabul etmek ve anlamlı tarihi kahramanları Hindu medeniyetinin sembollerinden biri olarak kabul etmek yer alır. Ek olarak, Hindu milliyetçilik yönelimi, Müslümanların 1000 yılı ile 1857 yılları arasında Hindu tapınaklarının Müslüman yöneticiler tarafından yıkıldığını kabul etmelerini gerektirir. Hindu milliyetçi siyaset, bu kabulün, Müslümanların Hindu toplumu içerisine entegrasyonlarının bir göstergesi olduğunu öne sürer. Entegrasyon süreci içerisinde Müslümanlar için öncelikle Hindu dini kimliğini kabul etme, Ram gibi kritik kahramanları sadece bir Hinduizm dini figürü olarak değil, aynı zamanda Hindu medeniyetinin bir sembolü olarak benimseme, dini yasalar için özel ayrıcalıklar istememe

⁷² A. Varshney, a.g.m., s.231-232.

ve eğitimel kurumlar için devlet yardımını talep etmeme gibi şartlar öne çıkar. Bu, Hindu milliyetçiliğinin ikili bir amacı olduğunu işaret eder: bir yanda birleşik bir Hindistan oluşturma, diğere yanda ise toplumu Hinduizm'e entegre etme hedefi.⁷³ Bu çerçevede, Hindu milliyetçiliği, azınlıkların ve özellikle Müslümanların Hindu ulusuna dahil edilmesini ancak bunların politik ve kültürel olarak Hinduizm'e entegre olmasını gerektiği bir perspektif sunar. Hindutva anlayışının sunduğu gibi, Hindistan'ın ulusal ve medeniyet kimliği her zaman Hindu düşüncesi ile belirlenmiştir, bu nedenle Hindu dini kimlik, diğere dini kimliklerden öncelikli olmalıdır.⁷⁴

Hindu milliyetçiliğinin artışının ve onun topluma baskısının bir sonucu olarak, azınlıklar, özellikle Lok Sabha gibi hükümet mevzilerinde giderek daha az temsil edilir durumuna geldi. Genel Hindistan popülasyonuna kıyasla Müslümanların oranı %14 olmasına rağmen, kamu yönetimindeki temsil oranı %3'ü geçmemiştir. Silahlı kuvvetlerdeki temsil oranı da %3'ü aşmazken, bu oran bölünme döneminde bir üçte düzeyindeydi. Bu durum, Müslümanların kendilerinden kaynaklanan isteksizlik ve polis, adli makamlardaki temsil oranlarının %4 ile %6 arasında olmasından dolayıdır.⁷⁵ Hindistan'ın dini azınlıklarının, özellikle Hristiyan ve Sikh topluluklarının, Hindu milliyetçiliğinin yükselmesiyle yüksek düzeydeki görevlerde yer bulma zorluğu yaşadıkları gözlemlenmiştir. Hindistan milliyetçiliği, Fransız ve Avrupa modeli asimilasyoncu milliyetçiliğe evrilirken, kendi derin tarihini ve siyasi kültürünü göz ardı eder hale gelmiştir. Bu bakımdan, mevcut Hindu milliyetçi eğilimler, tarihteki Babür İmparatoru Aurangzeb'in politikalarını anımsatıyor ve bu politikaların ülkenin bölünmesine ve İngiliz sömürgeciliğine yol açtığı belirtilebilir.

⁷³ A. Varshney, a.g.m., s.231-232.

⁷⁴ T. A. Wojczewski, *India and the Quest for World Order: Hegemony and Identity in India's Post-Cold War Foreign Policy Discourse*. (Doctoral dissertation). Philosophical Faculty the Christian Albrechts University to Kiel. 2016, s. 288.

⁷⁵ Amit A. Pandya, **Muslim Indians**, Washington DC, Stimson, 2010, s.17.

Hindu toplumu, sadece Hinduizm ve Müslümanlık arasındaki ayrımlarla karakterize edilemez. Bunun yanı sıra, kast sistemini de içeren derin dini ve kültürel sorunlarla karşılaşır. Kast sistemi, tek bir temel üzerinden dört ana kategoriye ayrılmış gibi görünse de gerçekte yüzlerce alt kast barındırır ve her biri kendi distintif kimliği ile belirgindir. Alt kastlar içerisinde, işgücü ile ilgili lokal gruplardan tutunda çok çeşitli diğer alt gruplaşmalar mevcuttur. Sonuç olarak, kast sistemi, Hindu topluluğunun bir bütün olarak birleşmesini ve bir milli duygu oluşturmasını önleyen önemli bir faktördür. 1950 Hindistan Anayasası, bu hiyerarşiyi yasayla red etmiş ve ayrımcılığı kaldırmıştır. Bununla birlikte, kast sisteminin etkilerinin azaltılmasında, urbanizasyon ve sanayileşme süreçleri ile birlikte geleneksel sosyal normların etkisi de belirleyicidir.⁷⁶ Bir BBC anketi sonuçlarına göre, 2000'lerin başında Hindistan nüfusunun %55'i kast sisteminin toplumun genel uyumu üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmeye devam etti.⁷⁷ Tüm bu gelişmelere rağmen, kast sisteminin toplumsal ve kültürel etkisi, hala belirgin bir şekilde devam etmektedir. Modern devlet yapılanmasının genişlemesi ve teknolojik ilerlemeler, kast sisteminin derin köklerini tamamen ortadan kaldırmaya yetmemiştir.⁷⁸ Dolayısıyla, Hindu toplumu içinde kast sistemi, Hinduizm bağlamında devam ettiği sürece, toplumsal ve kültürel etkisini sürdürecektir.

Tarihsel ve kültürel faktörlerle şekillenen Hindistan, yaygın bir dil, kültür veya ulusal kimlik birliği sağlamada zorluk yaşamıştır. Hindistan'ın sosyal ve kültürel çeşitlilik bakımından Avrupa'nın bütününe aşan yapısı bu durumla ilişkilidir. 1991 yılından itibaren ise Hindistan'ın ekonomik yükselişi ve Hindutva hareketinin etkisi, Hint kimliğinin anlayış ve tanımlanması üzerine önemli bir dilim başlatmıştır. Bu süreçte, Ayodhya'daki Babri Camii'nin yıkılması, Hint toplumunun öz tanımlaması için bir

⁷⁶ Pandya, a.g.e., s.17.

⁷⁷ A. Barucco, 2006, s. 26.

⁷⁸ Partha Chatterjee, "History and the Nationalization Of Hinduism." **Social Research**, 1992, 59(1): 111–49., s. 129.

kırılma noktası olmuştur. Pakistan ve diğer İslam ülkeleri ile olan ilişkiler ve yaşanan sorunlar da toplumun kendini yeniden tanımlama sürecini şekillendiren önemli bir dinamik olmuştur. Özellikle Pakistan ve Müslüman toplulukla olan süregelen sorunlar, Hindistan'ın kendi ulusal kimliğini yeniden tanımlama çabalarının merkezinde yer almaktadır.⁷⁹

Sonuç olarak, çağdaş Hindistan'ın toplumsal dinamiklerini dikkate alındığında, kast sistemini azaltmakla birlikte, Hindu milliyetçiliğini öne çıkararak Hinduizm üzerinden bir kimlik şekillendirmeye çalıştığı görülmektedir. Çok dilli bir yapıda olan Hindu toplumu, Hinduizm'in belirli öğeleri ile birleştirilerek ortak bir kimlik oluşturmaya yönlendirilmektedir. Bu durum, Hindistan'ın yaklaşık %14'lük Müslüman nüfusu üzerindeki etkileri de içerir. Hindu milliyetçiliği, Hint kimlik oluşumunda Müslümanların katkısını göz ardı etmeye yönelik bir çaba içinde olup, bu durum Hindulaşma sürecinin bir unsuru olarak gözükmektedir.⁸⁰ İddiaya göre, Hinduizm diğer dinlere göre daha toleranslıdır; bu da antik Hindistan tarihini ve Hint medeniyetini yeniden gözden geçirmeyi gerektirir. Bu görüş, Hint ulusu üzerinde sürekli bölünme endişesi ve toplumun büyük bir kısmının genel kabul gördüğü din ve kültürel öğeleri, yani Hinduizmi, yüceltme gerekliliği nedeniyle içsel bir tutarlılık taşır.

3.3. Modi ve BJP

3.2.1. Narendra Modi

Narendra Modi, çağdaş Hindu milliyetçiliğinin ve Hindutva'nın lider figürlerinden biridir. 1985 yılından itibaren Hindistan'daki siyaset sahnesinde rol almış, Hindu milliyetçi örgütleri desteklemiş ve sonunda halkın geniş bir kesiminden destek alarak Hindistan'ın başbakanı olmuştur. Hükümetteki görev süresince, Hindutva

⁷⁹ A. Barucco, 2006, s. 62-66.

⁸⁰ Pandya, 2010, s.16.

hareketini yeniden şekillendirme ve Hint kimliği üzerinde derinlemesine bir etki yaratma çabaları olmuştur.⁸¹ Bu başlık altında, Modi'nin siyasi kariyerindeki dönüm noktalarını ve onun Hindu milliyetçiliği üzerindeki etkisi incelenecektir.

1985'te, Narendra Modi, Ahmedabad, Hindistan'da Hindu milliyetçisi organizasyon RSS'ye katıldı ve ardından 1987'de BJP'ye üye oldu. 1990'ların başında BJP'nin Gujarat yapılanması içinde aktif bir rol üstlendi ve 1998'de BJP'nin Gujarat eyalet başkanı oldu. 2001 seçimlerinde, BJP'nin Gujarat'ta birinci çıkmasıyla Modi, eyalet başbakanı oldu.⁸²

2002 yılında Narendra Modi'nin görev süresi boyunca Gujarat'taki tansiyonlar, bir tren yangını olayında zirveye ulaştı. Varanasi ve Ganj Nehri'ndeki ibadet yerlerine giden bir trende çıkan bu yangın, 58 Gujaratl Hindu'nun hayatını aldı. RSS, bu trajedinin Müslümanlar tarafından başlatıldığını öne sürdü ve Modi, bu iddiaları "Müslümanların Hindistan'da huzursuzluk çıkarmasına asla izin vermeyeceğiz" sözleriyle destekledi. RSS, Hinduları Müslümanlara karşı protesto düzenlemeye çağırdı ve sonuçta Gujarat'ta çıkan çatışmalarda yaklaşık 2000 Müslüman hayatını kaybetti. RSS, Modi'ye bu katı tutumu nedeniyle "Hinduların Kalbinin İmparatoru" anlamına gelen "Hindu Hriday Samrat" adını verdi. Bu olay, Modi'nin daha da güçlenmesine ve Hindistan'ın siyasi sahnesinde daha belirgin hale gelmesine yol açtı ve onun liderliğin altında, BJP ve Hindutva hareketi, gelecek yıllarda büyük ivme yakalayacaktır.⁸³

Narendra Modi'nin siyasi kariyerinde, 2002'deki Gujarat olayları önemli bir dönüm noktası oldu. Bu trajik olaylar, Modi'nin adının hem ulusal hem de uluslararası medyada geniş ölçekte duyulmasına yol açtı. Bu durum, Modi aleyhine bir dizi ulusal ve

⁸¹ W. Andersen ve S. Damle, 2019, s. 11; K. Nag, **The NaMo Story: A Political Life**, New Delhi: Roli Books. 2014, s. 9-18.

⁸² W. Andersen ve S. Damle, a.g.m., s.11; K. Nag, a.g.m., s. 9-18.

⁸³ Chatterji vd., **Majoritarian State: How Hindu Nationalism is Changing India**, London: Oxford University Press. 2019, s. 16.

uluslararası dava açılmasına sebep oldu. Modi'nin bu olaylara verdiği tepkiyi savunmak ve haklılığını savunmak adına, RSS örgütünün yanı sıra, BJP ve Hindistan Üniversite Öğrencileri Birliği gibi yerel örgütler ve Hindu Gönüllüler Organizasyonu ve Dünya Hindu Konseyi gibi uluslararası örgütler, toplamda 57 bin toplantı, panel ve gösteri düzenledi. Bu devasa organize etkinlikler, Modi'nin ve Hindutva hareketinin gücünü gösterdi ve onların destekçi tabanını genişletmekte önemli bir rol oynadı. Bu destek base, Modi ve Hindutva hareketinin politik yükselişinde önemli bir araç hâline gelecekti.⁸⁴ Gujarat Başbakanı olarak Narendra Modi'nin açıklamaları, özellikle dışlama ve polis şiddetini meşrulaştırma eğilimleri konusunda eleştiri çekti. 2005 yılında, polis tarafından öldürülen Şeyh Sohrabuddin olayında, sivil bir bireyin yasadışı silah sahibi olduğu gerekçesiyle ölümü hak ettiğine işaret ederek, Modi polis şiddetini meşrulaştırdı. Bu, elinde silah olmamasına rağmen Sohrabuddin'in örgütlediği suç ile suçlandığı bir durumda gerçekleşti. Bu durum, Modi'nin dışlayıcı tutumlarını ve otoriter eğilimlerini yansıtıyor ve halk üzerindeki sert denetim eğilimine bir örnek teşkil ediyor.

Modi'nin Gujarat Eyalet Başbakanı olarak görev yaptığı dönem boyunca, o, 1990'larda Hindistan'ın genel politik eğilimlerine uygun olarak, ekonomik liberalizasyon temelli reformlara öncülük etti. Yabancı yatırımların Gujarat'a çekilmesini teşvik etmek amacıyla, vergi indirimleri ve bürokratik süreçlerin yalınlaştırılması yoluyla önemli politikalar uyguladı. Bu politikalar, yoksulluk oranlarında belirgin bir düşüşe yol açtı. Bu durum, 2005 yılında %31.6 olan yoksulluk oranının, 2010 yılında %23'e düşmesi şeklinde somutlaştı. Yeni fabrika ve iş alanlarıyla zenginleşen Gujarat'ta, Modi liderliğindeki hükümet, köylere de yönelik kapsayıcı politikalar başlattı. Bu politikalar, "Köy Şeması" programı gibi köylerin enerji gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik çabaları içermekteydi ve bu program, hatta muhalif politikalar tarafından dahi takdirle karşılandı. Bu başarıları sayesinde, Modi, "vikas purush" yani "kalkınma lideri" olarak

⁸⁴ W. Andersen ve S. Damle, 2019, s. 11.

anılmaya başlandı. Modi'nin ekonomik başarılarına yönelik bazı iddialar, mevcut verilerle uyumlu olmayan durumlar ortaya koymaktadır. Örneğin, Modi'nin döneminde Gujarat'ta yabancı sermayeli yatırımın tüm Hindistan'daki yatırımlardan daha büyük bir paya sahip olduğu iddiası, mevcut verilere tamamen ters düşmekte. Aslında, Gujarat'ın toplam yabancı sermayeli yatırımlardaki payının sadece %5 olduğu bildirilmiştir. Bu, Modi'nin iddialarının yanıltıcı ve hatalı olduğunu göstermektedir.⁸⁵

BJP, 2004 Hindistan genel seçimlerinde %22, 16 oy oranı ve 138 milletvekili ile parlamentoda temsil kabiliyetini sürdürdü. Bu siyasi destek, Keşmir'deki Pakistan destekli Jaish-e-Mohammad örgütünün Mumbai'deki bomba saldırısının ardından BJP'nin güvenlik ve milliyetçiliği vurgulayan söylemini artırmış olmasına bağlanmıştır. Bu süreçte Narendra Modi, Gujarat Eyalet Başbakanı olarak görevine devam etti. Ancak aynı başarı düzeyi, 2009 genel seçimlerinde tekrarlanamadı. BJP, 2009 genel seçimlerinde ise oy oranını %18.84'e düşerek ve sadece 116 milletvekili ile mecliste temsil edildi. Bu durum, BJP'nin Hindistan'ın en büyük muhalefet partisi olma pozisyonunu sürdürdüğüne işaret etmekteydi. Parti içerisinde, bu dönemde BJP'ye olan desteğin azalması, mevcut liderliğin gözden geçirilmesi ve alternatif liderlik arayışlarına yol açmıştı.⁸⁶ Bu liderlik değişikliğinin arka planında, Narendra Modi'nin parti liderliği için olası bir aday olacağı yönündeki algıları önemli bir rol oynamıştı.

Modi, 10 Eylül 2013 tarihli BJP Başbakan adaylığı seçimlerinde, RSS örgütünün açık desteği ile BJP'nin Başbakan adayları olarak seçildi.⁸⁷ Bu seçim sürecinde, RSS Genel Sekreteri Dattatreya Hosabale'nin yaptığı açıklamalar, BJP'nin Hindistan genelinde seçim zaferi elde etmesini ve Modi'nin Hindutva ideolojisi çerçevesinde ülkedeki sosyal, politik ve kültürel değişiklikleri yönetmek konusunda bir vizyona sahip olduğunu

⁸⁵ K. Nag, 2014, s. 21.

⁸⁶ Jaffrelot, Christophe ve Gilles Verniers, "Castes, Communities and Parties in Uttar Pradesh." **Economic and Political Weekly**, 2012, 47, no. 32: 89–93. <http://www.jstor.org/stable/23251804>, s. 90.

⁸⁷ W. Andersen ve S. Damle, 2019, s. 29.

belirtmiştir. Hosabale, Modi'yi Hindistan'ın koruyucusu olarak betimlemiş ve tüm 'gerçek' Hindistan vatandaşlarını Modi'yi desteklemeye çağırmıştır.⁸⁸

Narendra Modi'nin siyasi kariyeri, çeşitli dönemlerdeki politik evrimi ve liderlik değişiklikleri ile şekillenmiştir. Özellikle 2002 Gujarat olayları, Modi'nin adını ulusal ve uluslararası arenada duyurarak siyasi arenadaki etkisini artırmış ve destek tabanını genişletmiştir. 2004 ve 2009 genel seçim sonuçları, BJP'nin destek kaybına rağmen, Modi'nin liderlik potansiyelini ve Hindutva ideolojisinin yükselen etkisini vurgulamıştır. 2013'teki BJP Başbakan adaylığı seçimleri ise Modi'nin güçlü liderlik pozisyonunu pekiştirmiş ve Hindutva çerçevesinde ülkedeki değişimlere öncülük etme vizyonunu ortaya koymuştur. Bu süreçler, Modi'nin siyasi kariyerinin karmaşıklığını anlamak ve Hindutva ideolojisinin Hindistan'daki sosyal, politik ve kültürel dönüşüme etkisini değerlendirmek açısından önemli bir bağlam sunmaktadır.

3.2.2. BJP

Bharatiya Janata Party, Hindistan'ın en büyük ve en etkili siyasi partilerinden biridir. BJP, 1980 yılında kurulmuş olup, Hindistan'da politik günemi Hindutva ideolojisi ve Hindu milliyetçiliğinin belirleyici unsurları olarak kalmıştır. Parti, özellikle Narendra Modi'nin liderliği altında, Hindistan'ın dini, siyasi ve sosyal dokusunu büyük ölçüde etkilemiş ve şekillendirmiştir. Bu başlık altında, BJP'nin tarihsel gelişimi, ideolojik çerçevesi ve sahip olduğu politik etkinin detaylı bir analizi yapılacaktır.

1948'de Mahatma Gandhi'nin suikast sonucunda hayatını kaybetmesi, Rashtriya Swayamsevak Sangh örgütünün operasyonlarının üç yıl süresince durdurulmasına neden oldu. Fakat bu yasakların kaldırılmasının ardından, 1951'de RSS üyeleri Hindistan Halk Partisi'ni kurdu. BJS, Hindu milliyetçiliğinin merkezi politik sisteme entegrasyonunu sağladı, ancak kuruluşun başlangıç aşamasında geniş toplumsal desteği yakalamakta

⁸⁸ W. Andersen ve S. Damle, 2019, s. 18.

zorlandı. Hindu milliyetçi hareketinin toplumda daha etkin bir varlık ve destek kazanma süreci, 1960'ların sonlarına kadar devam etmiştir.⁸⁹

Soğuk Savaş döneminin politik atmosferi, 1966'da RSS liderlerinden Madhav Sadashiv Golwalkar'ın "Düşünceler Demeti" adlı eserinde Savarkar'ın ideolojik görüşünün yeniden değerlendirilmesini motive etti. Golwalkar bu eserinde, India'nın Müslümanlar, Hristiyanlar ve sosyalistler gibi düşmanlarına dikkati çekerek, Hindu milliyetçiliği ve Hindistan'ı koruma arasındaki ilişkiyi inceledi. O, Hindu milliyetçi hareketinin politik gücünün India'nın korunması için kritik olduğunu belirtti.⁹⁰ Bu dönemde Hindu milliyetçi hareketi, çoğunlukla sivil toplumda görünürlük sağlama ve dini azınlıklarla ilişkilenmeye odaklanmıştı. Fakat Golwalkar'ın fikirleri, hareketin aktif politikaya daha güçlü bir katılımını ve sosyalist partilerle daha etkin bir mücadeleyi öngördü. Golwalkar, sosyalist bir Hindu'nun Indus medeniyetine ihanet ettiğini ve gerçek bir Hindu olmadığını belirtmiştir.⁹¹ Golwalkar'ın liderliği altında, RSS tüm Hindistan genelinde örgütlendi ve geniş bir destek tabanı oluşturdu. Buna paralel olarak, BJS'nin teşkilatlanması ve seçimlerde elde ettiği artan oy payı, bu dönemde yaşanan değişimin bir yansıması olarak görüldü.⁹²

BJS, ideolojik evrimi ve destekçi tabanının genişlemesine karşın, dahili uyumsuzluklar nedeniyle merkezi politika arenasında hedeflediği güce erişemedi. Özellikle 1975'te Khalistan Hareketi bağlamında Punjab'da meydana gelen Sikh isyanına ilişkin çeşitli tepkiler, partinin bölünmesine, bazı üyelerinin istifasına ve nihai olarak 1977'de kendi kendini dağıtmasına yol açmıştır. Ancak, BJS'nin kapandığı dönemde bile, RSS üyeleri Hindu milliyetçi kimlikleriyle 1977 genel seçimlerinde parlamentoya girmeyi başardı. Bu süre zarfında, Kongre Partisi'ne karşı bir koalisyon oluşturarak politik

⁸⁹ Kunal Chattopadhyay, Why Has India Embraced the Far-Right?, <https://tribunemag.co.uk/2019/06/why-has-india-embraced-the-far-right>, 2019. Erişim Tarihi: 7.10.2023

⁹⁰ Golwalkar, 2023, s. 36.

⁹¹ Golwalkar, 2023, s. 38.

⁹² K. Chattopadhyay, 2019.

muhalefetin bir bileşeni olmuşlardır. 1977 seçimleri sonucunda parlamentoya giren yedi Hindu milliyetçi RSS üyesi, bağımsız temsilci olarak üç yıl görev yaptılar. Ancak, RSS'nin 1979 yılındaki Genel Kurulu sonucunda Hindu milliyetçilerinin bir siyasi parti oluşturması yönünde karar alındı. Bu karar doğrultusunda, 1980'de, Hindu milliyetçiliğine dayalı Hindistan Halk Partisi kuruldu ve 2014'te iktidara gelene kadar Atal Bihari Vajpayee'nin liderliğinde hareket etmiştir.⁹³

Hindistan Halk Partisi'nin kurulmasına yönelik eylemler, kararlı bir ideolojik kalıcılığı gösterdiğine işaret ediyor. Partinin kuruluşundan itibaren, Hindutva ideolojisiyle olan bağlılıklarını korudu ve daha ılımlı bir söylem benimsedi. Gandhi ve diğer Hindistan kurucularının ulusal kahramanlar olarak kabul edildiği bu yeni çerçevede, Hindutva ideolojisine aykırı olanların yönlendirilmesi gerekliliğini ve Hindu milliyetçiliğinin Hindistan'daki fikir ayrılıklarının sonunu getireceğini savundular.⁹⁴ Bu bağlamda, BJP'nin bu pozisyonu, ideolojik taahhütleri ve daha geniş sosyo-politik ortama katılmalarını sağlayan pragmatik bir yaklaşımı birleştiren bir özellik olarak görülebilir.

BJP, ideolojik dönüşümün ardından 1984 Hindistan genel seçimlerine katıldı; ancak sadece iki milletvekili ile parlamentoya girebildi. Bu yetersiz sonuç, başta Indira Gandhi'nin öldürülmesiyle sonuçlanan çalkantılı siyasi koşulların Kongre Partisi'ne halk desteğini artırdığı genel bir durumdu.⁹⁵ Kongre Partisi'nin 1984 seçimlerindeki büyük başarısı, BJP politikacıları ve RSS liderleri tarafından, Vajpayee'nin daha ılımlı politikası nedeniyle bir geri adım olarak değerlendirildi.⁹⁶ Bu durum, BJP'nin genel başkanlığına Lal Krishna Advani'nin getirilmesine neden oldu.

⁹³ Christophe Jaffrelot, 1996, s. 131-132.

⁹⁴ K. Malik Yogendra ve V. B. Singh, "Bharatiya Janata Party: An Alternative to the Congress (I)?", *Asian Survey*, 1992, Vol. 32, No. 4, s. 320-326.

⁹⁵ Debarati Guha, Abschied vom indischen Pluralismus, <https://www.dw.com/de/kommentar-abschied-vom-indischen-pluralismus/a-51665420>, 2007, s. 83. Erişim Tarihi: 7.10.2023

⁹⁶ K. M. Yogendra ve V.B. Singh, 1992, s. 330.

Lal Krishna Advani'nin liderliği altında, BJP, RSS ve Dünya Hindu Konseyi gibi Hindu milliyetçi organizasyonlar, 1985 yılında Ayodhya'daki Babri Cami'nin aslında bir Hindu tapınağı olduğunu iddia eden "Ram'ın Doğum Yeri" kampanyasını başlattı.⁹⁷ 1990 yılında, aynı liderliğe devam eden BJP, bu kampanyayı desteklemek için Hindistan genelinde mitingler düzenledi. Advani, Rama figürü eşliğinde, Müslümanların Hindu topraklarını işgal ettiği fikrini propagandaya dönüştürerek, bu durumun düzeltilebileceğini ve Hinduların topraklarını geri almak için şiddete başvurabileceğini savundu; bu durum, gençleri daha etkin bir şekilde harekete geçmeye teşvik etti.⁹⁸

Babri Camii'nin tahrip edilmesi, BJP'nin toplumda daha fazla destek bulmasını sağladı ve gençler arasında çekiciliğini artırma stratejisi benimsetti. Bu yaklaşım, 1995'te Gujarat Eyaleti'nde BJP'nin ilk defa iktidara gelmesine yol açtı. Gujarat'ın yoğun Hindu nüfusu, Hindu milliyetçilik politikalarının halka daha etkileyici bir şekilde anlatılmasına fırsat verdi. BJP ve Hindu milliyetçi örgütler arasında yapılan koordinasyon, net iletişim ve dayanışma mesajları ile belirginleşti. BJP üyelerinin RSS toplantılarına katılımı, bu dayanışmanın bir sembolü oldu. Böylelikle, BJP'in 1984'teki genel seçimlerde başarısız olmasını Hinduların milliyetçi politikalarına ilişkin daha sert ve kararlı bir duruş benimseme ve Babri Camii'nin yıkılması konusunda aktif bir rol oynama stratejisinin izleyebileceği görülür. Bu, 1995'te Gujarat eyaletinde ilk defa iktidara gelmelerine ve Hindu milliyetçi örgütlerle daha iyi koordinasyon ve belirgin bir dayanışma sağlamalarına yol ağmıştır. Ayrıca, BJP'nin ideolojik bağlılıklarını pragmatik bir yaklaşımla birleştirdikleri ve geniş sosyo-politik ortama katıldıkları tespit edilmiştir. Bu noktada, BJP'nin toplumda daha fazla destek bulması ve gençleri partiye çekme kabiliyeti, onların siyasi manevralarının bir başka belirgin unsurudur.

⁹⁷ Amrita Basu, **Violent Conjunctions in Democratic India**, New York, Cambridge University Press, 2015, s. 96.

⁹⁸ Ramesh Thakur, "Ayodhya and the Politics of India"s Secularism: A Double-Standards Discourse", **Asian Survey**, 1993, Vol. 33, No. 7, s. 653

Sonuç olarak Bharatiya Janata Party'nin (BJP) tarihsel evrimi, ideolojik dönüşümü ve özellikle Babri Camii olayının partinin politik stratejileri üzerindeki etkilerini sunmaktadır. Babri Camii'nin tahrip edilmesi, BJP'nin toplumsal destek ve gençler arasındaki çekiciliğini artırmak için benimsediğı stratejinin kritik bir dönüm noktası olarak öne çıkıyor. Bu olay, Gujarat'ta 1995'te BJP'nin ilk defa iktidara gelmesine zemin hazırlayarak, Hindu milliyetçiliğı politikalarının Gujarat'ın yoğun Hindu nüfusuna etkili bir şekilde anlatılmasına olanak tanıdı. Parti, ideolojik bağılıklarını pragmatik bir yaklaşımla birleştirerek geniş sosyo-politik ortama etkin bir şekilde katıldı. Gujarat'taki iktidarları, Hindu milliyetçi örgütlerle güçlü bir koordinasyon ve belirgin bir dayanışmayı beraberinde getirdi. Toplumda daha fazla destek bulma ve gençler arasında çekici olma yeteneğı, BJP'nin siyasi manevralarının belirgin bir başarısı olarak öne çıkıyor. Bu bağlamda, BJP'nin politik evrimi ve stratejik hamleleri, Hindutva ideolojisinin siyasi arenada etkisini genişletmekte ve partiye toplumsal bir taban oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Bölüm Kaynakça

Anthony D. Smith, "Review Article: Ethnic Persistence and National Transformation", **British journal of Sociology**, 1984, XXXV.

Anthony D. Smith, **Ethno-symbolism and Nationalism: A Cultural Approach**, London, Routledge, 2009.

Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**, çev. İskender Savaşır, İstanbul, Metis Yayınları, 2017.

Clifford Geertz, **The Interpretation of Cultures**, New York, Basic Books, 1973.

E. Hobsbawm, **Milletler ve Milliyetçilik**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006.

Ernerst Gellner, **Uluslar ve Ulusçuluk**, çev. Büşra Ersanlı ve Günay Göksu Özdoğan, İstanbul, Hil Yayın, 2013.

J. Coakley, "Primordialism' in nationalism studies: theory or ideology?", **Nations and Nationalism**, 2018, 24: 327–347. doi: 10.1111/nana.12349.

John Breuilly, **The Oxford Handbook of the History of Nationalism**, Oxford University Press (OUP), 2013.

Umut Özkırımlı, **Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış**, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2016.

2.Bölüm Kaynakça

A. S. Geden, “Upanishads”, **ERE**, C. XII.; Sarp Erk Ulaş, **Felsefe Sözlüğü** (Hazırlayan A. B. Güçlü vd.), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2002.

Ali Gül, **Ansiklopedik Hinduizm Sözlüğü**, İstanbul, İz Yayıncılık, 2018.

Ali İhsan Yitik ve Hammet Arslan, “Vedalar ve Kaynağı Üzerine”, **Milel ve Nihal Dergisi**, 8/1, 2011.

Ali İhsan Yitik, **Doğu Dinleri**, İstanbul, İslam Araştırmaları Merkezi, 2014.

Arthur A. Macdonell, “Hymns (Vedic)”, **Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE)**, Ed. James Hastings, Edinburgh, T. & T. Clark, 1951, c. VII.

Arthur A. Macdonell, **A History of Sanskrit Literature**, New York, D. Appleton and Company, 1900.

Cemil Kutlutürk, **Hinduizm’de Avatar İnancı**, Ankara, Otto, 2017.

Cemil Kutlutürk, **Hint Düşüncesinde İslam Algısı**, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2019.

Cemil Kutlutürk, **Hint Kutsal Metinleri Upanişadlar**, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2021.

Costance A. Jones ve James D. Ryan, **Encyclopedia of Hinduism**, New York, Facts On File Inc., 2007.

Fuat Aydın, **Hint Dinlerine Giriş**, Ankara, Eskiyeeni Yayınları, 2022.

Greg Bailey, **Hinduism in India: The Early Period**, SAGE Publications India, 2017.

James B. Robinson, **Hinduism**, Chelsea House Publishers, 2004.

Kemal Çağdaş, “Vişṇupurāṇa’da Prahlada Efsanesi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi (A.Ü.D.T.C.F.D.)**, 1965, C. XXIII, Sayı 3–4, Ankara.

Maurice Winternitz, **A History of Indian Literature**, Calcutta, University of Calcutta, 1927.

Monier Williams, **A Sanskrit-English Dictionary**, New Delhi, Motilal Banarsidass Publishers, 1995.

Robert Lingat, **The Classical Law of India**, Berkeley, University of California Press, 1973.

Surendranath Dasgupta, **A History of Indian Philosophy**, London, Cambridge University Press, Vol. I, 1922.

W. J. Johnson, **A Dictionary of Hinduism**, New York, Oxford University Press, 2009.

3.Bölüm Kaynakça

A. Barucco, Changing Patterns Of National Identity In India, National Identity In The Age Of Globalization, Weatherhead Center For International Affairs Harvard University. <https://scholarsprogram.wcfia.harvard.edu/files/fellows/files/barucco.pdf>. 2006.

A. Varshney, Contested Meanings: India's National Identity, Hindu Nationalism and The Politics Of Anxiety. **Daedalus**, 1993, 122(3), (227-261), <https://www.jstor.org/stable/20027190>.

Aditi Athreya, Cultural Nationalism in India, **Anthropology**, 2016, 4(165).

Amit A. Pandya, **Muslim Indians**, Washington DC, Stimson, 2010.

Amrita Basu, **Violent Conjectures in Democratic India**, New York, Cambridge University Press, 2015.

Ankit Panda, Hindu Nationalism and ... Foreign Policy?, <https://thediplomat.com/2014/04/hindu-nationalism-and-foreign-policy/>, erişim tarihi: 1/12/2023

C.R. Heredia, Can India's Patriotism Be Built On Accepting Difference? **Ekonomic&Political Weekly**, 2018, Indian Social Institute. 53(29).

Chatterji vd., **Majoritarian State: How Hindu Nationalism is Changing India**, London: Oxford University Press. 2019.

Chetan Bhatt, **Hindu Nationalism Origins, Ideologies and Modern Myths**, New York, Oxford University Press (OUP), 2001.

Christophe Jaffrelot, **Hindu Nationalism: A Reader**, Princeton ve Oxford, Princeton University Press, 2007.

Christophe Jaffrelot, **The Hindu Nationalist Movement in India**. New York, NY: Columbia University Press, 1996, s. 96; Walter Andersen, S. Damle, **Messengers of Hindu Nationalism: How the RSS Reshaped India**, London: Hurst Publisher, 2019.

Debarati Guha, Abschied vom indischen Pluralismus, <https://www.dw.com/de/kommentar-abschied-vom-indischen-pluralismus/a-51665420>, 2007, s. 83. Erişim Tarihi: 7.10.2023

Jaffrelot, Christophe ve Gilles Verniers, "Castes, Communities and Parties in Uttar Pradesh." **Economic and Political Weekly**, 2012, 47, no. 32: 89–93. <http://www.jstor.org/stable/23251804>.

K. Adeney, ve M. Lall., Institutional Attempts To Build A National Identity in India: Internal And External Dimensions, **Online India Review**, 2005, 4(3). DOI: 0–0 10.1080/14736480500302175.

K. Malik Yogendra ve V. B. Singh, "Bharatiya Janata Party: An Alternative to the Congress (I)?" **Asian Survey**, 1992, Vol. 32, No. 4.

Kunal Chattopadhyay, Why Has India Embraced the Far-Right?, <https://tribunemag.co.uk/2019/06/why-has-india-embraced-the-far-right>, 2019. Erişim Tarihi: 7.10.2023

M. K. Palat, India Nation Of Nations, **Centre For Research And Education For Social Transformation, 2015**, https://www.academia.edu/34646013/India_Nation_Of_Nations.

Madhav Sadashiv Golwalkar, **Bunch of Thoughts**, Global Academic Publishers & Distributor, 2023.

Osman Ülker, “Politics, Society and Violence: The Role of the Indian Police in the 2002 Gujarat Riots.” **Journal of Eurasian Studies / Avrasya İncelemeleri Dergisi**, 2021, 10(1). <http://dx.doi.org/10.26650/jes.2021.007>.

P. Sengupta, Linguistic Minority(s) in India: The Constitutional-Legal Framework For Accommodation, **Droit Et Cultures**, 2014, 67(1). https://www.nal_Legal_Framework_for_Accommodation_Linguistic_Minority_s_in_India_The_Constitutional_Legal_Framework_for_Accommodation?auto=download, s.1.

Partha Chatterjee, “History and the Nationalization Of Hinduism.” **Social Research**, 1992, 59(1): 111–49.

Prema A. Kurien, “Multiculturalism and ‘American’ Religion: The Case of Hindu Indian Americans.” **Social forces; a scientific medium of social study and interpretation**, 2006, 85(2): 723–41. <http://dx.doi.org/10.1353/sof.2007.0015>.; Andrea Malji, “Gendered Islamophobia: The Nature of Hindu and Buddhist Nationalism in India and Sri Lanka.” **Studies in ethnicity and nationalism** 2021, 21(2): 172–93. <http://dx.doi.org/10.1111/sena.12350>.

Ramesh Thakur, “Ayodhya and the Politics of India’s Secularism: A Double-Standarts Discourse”, **Asian Survey**, 1993, Vol. 33, No. 7.

Sharanya Rao, ve D. Mason Chandra, “Minority Stress and Well-Being under Anti-Sodomy Legislation in India.” **Psychology of sexual orientation and gender diversity**, 2018, 5(4): 432–44. <http://dx.doi.org/10.1037/sgd0000291>.

Stuart Corbridge ve John Harriss, **Reinventing India: Liberalization, Hindu Nationalism and Popular Democracy**, Cambridge, Polity Press, 2006.

T. A. Wojczewski, India and the Quest for World Order: Hegemony and Identity in India’s Post-Cold War Foreign Policy Discourse. (Doctoral dissertation). Philosophical Faculty the Christian Albrechts University to Kiel. 2016.

W. Andersen ve S. Damle, 2019.; K. Nag, **The NaMo Story: A Political Life**, New Delhi: Roli Books. 2014.